Pr. Bierkowski

L. Prof.

Medyc. pols.

Część III^a

O Chorobach sprawionych przez nienaturalne spoienie z sobą części, albo przez zwężenie różnych kanałów i otworów naturalnych.

1º O Zrośnieniu palców między sobą

Zrośnienie palców pomiędzy sobą wydarza się w różnym stopniu co do miejsca i rozciągłości onego. Może zaś bydź współurodzone albo przypadkiem nabyte. W zrośnieniu współurodzoném albo 1mo znayduie się pomiędzy palcami iedynie skóra wolna i podobna do téy, iaką widzimy pomiędzy palcami ptaków wodnych; albo 2º Spoienie to iest bezposrednièm i zachodzi pomiędzy części mięsne tak, że ieden iakoby był do 2^go przyklejony, albo po 3^cie Związek przeciwnaturalny zaymuie i kości iakby w iedną massę spoione. — Naypierwszy gatunek iest naypospolitszy, przytém budowa także palców może rozmaicie zbaczać od stanu normalnego. Nierównie pospolitsze od zrośnienia palców współurodzonego bywa nabyte, wskutek ropienia a szczególniéy po oparzeniu; skąd także wyniknąć może zrośnienie palców z dłonią albo z grzbietem ręki, wydarza się to szczególniéy u dzieci, gdy leczenie sparzenia powierzono osobom nieznaiącym się. Jednym środkiem do usunienia tych

niekształtności szpecących i ruchowi przeszkadzaiących, iest rozdzielenie związku nienaturalnego za pomocą narzędzi ostrych, poczem p. stosowne obandażowanie zapobiegamy podobnym zrośnieniom b. łatwo nastąpić mogącym. Nie wszędzie iednak podobna operacya wykonać się daie, ieżeli np. cała ręka w iedną massę iest slopiona a kości niepokazuią stawów, prócz tego iesli się w stawach pokazuią pewne choroby, nareszcie ieżeli w całém ciele pokazuią się znaki rozwinioney Choroby skrofulicznéy. – W zrośnieniu współurodzonem nayłepiey iest operować w końcu 1go roku życia. W zrośnieniu nabytém ieżeli palce zrosłe są także z dłonią albo z grzbietem ręki, trzeba po operacyi oprócz bandażowania, zapobiegać zrośnięciu się powtórnemu palców pomiędzy sobą, starać się przywrócić moc wyprostowania i zginania, o czém w Chirurgii praktyczney.

O Stężeniu Stawów Anchylosis

Przez stężenie stawów rozumiemy ten stan stawu iakiego nieruchomego w którym ruch względem siebie ko. staw ten stanowiących iest albo nader b. utrudniony, albo zupełnie niepodobny, a członek albo w ciągłém wyprostowaniu lub zgięciu pozostaie. – Rozróżniamy stężenie stawu zupełne – prawdziwe od St. S. fałszywego – niezupełnego: – W stężeniu S. prawdziwém Anchylosis vera, k. są tak między sobą zrosłe, że iedną tylko całość formuią, zgiąć

się

niedaią, W. st. S. fałszywém <u>Anchylosis falsa</u>; które nie są zupełnie zrosłe i ruch stawu tylko iest ograniczony, i może ieszcze ruch powrocić za usunieniem przyczyny tego. Anchyloza niezawsze ogranicza się do 1go tylko stawu, niekiedy zaymuie kilka stawów, a nawet widziano Anchiloze wszystkich stawów ciała ludzkiego, iak to widzieli, <u>Desland</u>, <u>Jozef Frank</u> i inni. Chory o którym wspomina <u>Desland</u> miał dopiero 23 miesięcy, u Franka staw tylko dolnéy szczęki był wolny, iednak nayczęściéy iedna tylko artykulacya ulega, więcey podległe są stężeniu stawy zawiasowe niż okrągłe. — Jest ono zawsze prawie skutkiem innéy choroby iednak i pierwotnie może powstać, iedynie z ciągłego spoczynku członka iakiego, i niewykonywania nim ruchów żadnych.

Następuiące są choroby po których naywięcey powstaie Anchyloza iako to: złamanie kości, zwichnienie i nadwichnienie, Rany stawów, tumory białe, puchlina wodna stawów, wyrosłe kościste, ziarnienia chrząstek i więzadeł, również anewryzmata, tumory, rożne abscessy, wrzody, sparzenia i gangrena w bliskości stawu, wydarzaiące się. —

Zastanowiemy się w ogólności nad działaniem wszystkich tych przyczyn, a <u>naprzód</u> Niezaprzeczoną iest rzeczą, że ciągły tylko ruch utrzymuie giętkość w stawach, dopomaga do oddzielania się przyzwoitéy ilości Synowii, zaczém zachowuie w więzadłach

ścięgaczach, kurczliwość w $M^{kłach}$ dołego potrzebna; lecz ieżeli staw ꝑ nieiaki czas w spokoyności utrzymywany będzie, wtedy ilość synowii zmnieysza się, coraz bardziey powierzchnie stawowe tracą przeto gładkość swoią, i nie tak się łatwo po sobie ślizgaią, wiązadła i ścięgacze tężeią, nareszcie $M^{ły}$ kurczliwość swoią tracą; do czego dodawszy, i to ieszcze, że w skutek osłabioney cyrkulacyi soków, powstaie wtedy nabrzmienie ciastowate wszystkich części miękkich staw otaczaiących, łatwo poimniemy iakim sposobem przedłużony spoczynek staie się przyczyną stężenia. Jeżeli do ciągłego spoczynku stawu przyłączy się iesz-cze pewien stopień zapalenia błon syno: i powierzchni stawowych, wtedy powstać może oprócz skutków opisanych zrośnienie powie: stawowych tak podobnie iak powstaie zrośnienie 2^{ch} ścian zbliżoney do siebie błony serwatkowey zapaloney. — Zgoła nastąpić może wtedy Anchil: prawdziwa którą należy odróżnić od zwapnienia powstałego, tudzież od zrośnienia stawu ꝑ bliznę kostną; — Co do przyczyn szczególnych Anchiloze sprawiaiących. —

Złamanie kości wśrodku wydarzaiące się daie powód do tey choroby iedynie ꝑ spoczynek, a Anchiloza w takim razie niedochodzi zwykle do W^{go} stopnia. Złamanie kości w bliskości stawu przesyła nieraz zapalenie aż do stawu samego, pociągaiąc nieraz za sobą wyższy stopień Anchilozy, sprawuie zgrubienie i stę-

żenie

innych części miękkich, a niekiedy tworzy się i An: vera czyli zro
śnienie z sobą powierzchni stawowych.
Zwichnienie nieodprowadzone sprawia Anchylosis przez to, że powierz
chnie stawowe niestykaią się z sobą, czasem w nowém położeniu
K^go formuie się staw sztuczny, ale pomimo tego K^go takich ruchów
wykonywać niemogą iak przedtém, osobliwie ieżeli zwichnienie
zaymuie stawy zawiasowe. Ieżeli po zwich: odprowadzoném na-
stąpiła Anchiloza, wtedy może ona bydź poczęści skutkiem
zapalenia stawu, poczęści ztąd, że potem przymuszeni byliśmy
staw p. nieiaki czas w spokoyności utrzymywać.
Anchiloza do tumorów białych kolana przyłączaiąca się po-
wstaie zwykle z powodu kurczenia się muskułów razem z
zgrubienia i stężenia więzadeł i ścięgaczy, rzadko zaś kiedy
a to w późnieyszym dopiero periodzie choroby, po zrośnieniu chrząstek
stawowych formuią się łatay na powierzchniach stawowych
granulacye które spoiwszy z sobą powierzchnie te zamieniaią
się potem w subs: kościstą i formuią An: vera. Opisany ten
rodzay Anchilozy powstać może w każdéy chorobie stawowéy
połączonéy z zniszczeniem chrząstek stawowych i z spróchnie-
niem kości; iest zaś w takim razie szczęśliwe ukończenie choro-
by niebezpieczney, którąby za sobą śmierć pociągnęła albo am-
putacya, gdyby natura przy pomocy sztuki niezapobiegła

ztemu

złomu i cząstek k[tóre] w gangrene przeszłych nie poodzielała. —
Nakoniec W[szystkie] abscessa, gangrena, i spazenie łuwną Anchylosis
ogałacaiąc się gdzie z znaczney ilości tkan: komorkowey sprawu-
ią zrośnienie się onych mocne z pobliskiemi częściami, do czego
także przyłączyć się może zgrubienie i stężenie więzadeł rów-
nie iako i powstałe blizny nieforemne. —
Zwapnienie więzadeł stawowych będące czasem przyczyną
stężenia stawu, powstaie nayczęściey u osób artrytycznych. Zwa-
pnienie to pokazuie się nayczęściey pod postacią skorupy
białą, i kruchą, podobną do kredy wiele b. fosforanu wapna
zawieraiącą, niekiedy nawet więzadła te nie są zwapniałe, ale
istotnie skostniałe, a przytem powierzchnie stawowe także za
pomocą takiey massy się zrastaią, iako to widziano także u osób
tych którzy w młodym nawet wieku po poprzednich bólach re-
umatycznych ulegli potem stężeniu niemal wszystkich sta-
wów. — Rozpoznanie stężenia stawów iest łatwe, nie zawsze
iednak z pewnością powiedzieć można czy iest Anc: vera ...
falsa, iest b. ważnem, gdyż nie tylko leczenie falso udaie się
czasem zawczasu się wziąwszy; w Anchilozie zaś prawdziwey
nie tylko próżno by było próbować leczenia, ale nadto dałoby
powód do b: niebezpiecznych skutków. Zupełna nieruchomość

mość

stawu nie iest zawsze dowodem zupełnego zrośnienia się K[to] albowiem toż samo może mieć mieysce gdy tylko więzadła są stężałe, a M[ły] pokurczone, iedynie więc natura choroby powodowey i długość trwania stężenia uwieść nas może. —

Co się tyczy przepowiedzenia, kiedy Anchiloza prawdziwa która powstała w skutek tumorów białych, w skutek ran stawu i ogólnie wszystkich chorób stawowych w których K[to] pruchniała iest nieuleczona, i owszem formowaniu się oney dopomagać trzeba, po powstaniu zaś stężenia wystrzegać się od wszelkiego leczenia. W stężeniu stawów fałszywem możność uleczenia zawisła od natury stawu stężałego, od natury przyczyny która stężenie sprawiła, i nareście od dawności stężenia, tudzież od wieku chorego. Anchiloza fał: stawów zawiasowych trudnieysza iest do uleczenia niż stawów okrągłych. Anch: od niedawnego czasu trwaiąca prędzey może bydź pokonana niż zadawniona. Anchi: zaś z długiey nieczynności stawu pochodząca ustępuie nayprędzey. Nakoniec im chory iest starszy tem mniey nadziei do uleczenia. Samo w sobie stężenie nie iest chorobą niebezpieczną, niewywiera żadnego wpływu na ekonomią zwierzęcą. Do wyiątków należy stężenie szczęki dolney które może pociągnąć Marasmus wyniszczenie sił

3. 8

Leczenie Ogranicza się tylko do zapobieżenia Anchilozie fał=
szywey do zamienienia się w prawdziwą, i do przywrócenia giętko-
ści stawu, w którym się iuż uformowała An: fałszywa. Ażeby
zadosyć uczynić 1^{mu} wskazaniu potrzeba we wszystkich cho-
robach zagrażaiących stężeniem stawu starać się zapalenie
części miękkich pokonać, a iak skoro staw chory na to pozwo-
li, należy codzień stawem chorym mierne wykonywać
ruchy, ostatniego działania nienależy szczególniey zaniedby-
wać w stawach zawiasowych, iako nierównie więcey niż sta-
wy okrągłe do stężenia skłonnych. Jeżeli iuż powstała An:
fał: natenczas nay 1^{sz} iest wskazaniem przywrócić gibkość
i miękkość ludzień, rosciągliwość więzadeł i Muskułów. —
Albowiem stężenie więzadeł i skurczenie się Musk: pos-
policie iest przyczyną tey Anchilozy. — Do środków któ-
rych w tym celu używać należy, są kąpiele, fomenta-
cye z odwaru ko: szlazowego, siemie lniane, okładania
trzewiami zwierząt świeżo zabitych, ciepłe kąpiele kro-
plowe z W^{dy} siarczanney, także wapory rozmiękczaiące,
plastry rozmiękczaiące, smarowanie oleyne tłuste, a mia-
nowicie oliwą, okładania skórką baranią z świeżo za-
bitego zdiętą, itp. Wybor tych środków zależy od oko-
liczności, a niekiedy kilka razem może bydź użytych. —

Itak do kąpieli zwyczaynych czyli parowych po 2ª razy na dzień używanych, dodadź można smarowania oliwą za każdém wyięciem członka z kąpieli, i to nietylko ogranicza się do stawu samego, ale smarować także miéysca odpowiadaiące M[tom] pokurczonym, przeciągaiąc podobną operacyą p. pół godziny i więcéy. —
Wrazie nabrzmienia tkanki komórkowéy i innych części miękkich, po niiakim czasie używania środków, ~~rozdzielaiących~~, rozmiękczaiących, wziąść się trzeba do środków rozdzielaiących. Gdy iuż tym sposobem więzadła i inne części miękkie znacznie się rozwolniły, trzeba rozpocząć wykonywanie ruchów stawem chorym.
Ruchy te koniecznie są potrzebne aby przedłużyć więzadła, i Muskuły, tudzież sekrecyą synowii przywrócić. Skutki zaś tego postępowania zależą powiększey części od sposobu w iaki będą wykonane. — W ogólności wykonywać należy ruchy takie, które się z budową stawu zgadzaią np. w zawiasowym zginać i prostować, w okrągłych wykonywać ruchy na wszystkie strony. — Z początku ruchy te maią bydź nieznaczne, i stopniami tylko do coraz obszernieyszych postępować trzeba, nieprzechodząc nigdy granic naturalnych. Prędki i gwałtowny zaraz z początku ruch sprawiłby ból znaczny, oprócz tego mógłby wzbudzić zapalenie więzadeł i chrząstek. Z początku poruszaiąc daie się słyszeć trzeszczenie, które potem zwolna niknie w miarę

iak się wiązadła przedłużaią i ilość synowii powiększa. —
Zresztą ruchy te, lub osoba rozsądna wykonywać powinna, boiaźń albowiem bólu wstrzymuie chorego od robienia ruchu w tym stopniu, aby korzyść iakowa stąd wypłynęła, i nayczęściey zamiast wykonywania ruchu stawem stężałym, wykonywa ie stawem zdrowym powyżey stężałego położonym. Wydarza się to szczególniey w stężeniu łokcia :. gdzie chory porusza członkiem całym, myśląc że porusza w stawie Anchilozą zaiętym. —
W stężeniu stawu zastarzałym, gdzie np. skurczenie się flexorów iest b. znaczne, trzeba oprócz postępowania dopiero opisanego, używać machin któreby członek w ciągłey extensyi utrzymywały, nieznacznie powiększaiąc ią stopniami. —

O Zwężeniu i Zarośnieniu Nozdrzy

Zupełne zrośnienie nozdrzy wydarza się nierównie rzadziey niż zwężenie, a oba w małey tylko liczbie, bywaią współurodzone, ale nay pospoliciey następuią po owrzodzeniu i sparzeniu. Jeżeli zwężenie nie iest znaczne, wtedy wynikaiąca niekształtność nie b. razi i małe tylko sprawia niedogodności. Lecz ieżeli zwężenie w wysokim znayduie się stopniu, z ieżeli nozdrza zupełnie są zarosłe, wtedy to utrudnia oddychanie, osobliwie w czasie snu i przeszkadza mówieniu. Zrośnienie albo

tylko może do samych brzegów, albo skrzydła zroźnięte są z przegrodą nosa aż do pewnéy wysokości. Aby się przekonać iak daleko zachodzi zraśnienie, należy zatkawszy dziurkę niezarasłą i usta wydymać w nos powietrze. Co się zwężenia tyczy do tego przyczynić się mogą kości same nawet, a dla uleczenia zraśnienia i zwężenia, trzeba oprócz narzędzi ostrych, użyć stosownego obandażowania, wkłada się w nos rurki albo wałeczki ze skubanki, dopóty, dopoki trwa skłonność do powtórnego zwężenia lub zrośnienia.— Postępowanie to niemoże bydź użyte tam, gdzie przyczyna nienormalna budowa kości.—

O Przyrośnieniu Języka.

Przyrośnienie nienormalne języka współurodzone — u dzieci nowonarodzonych ssaniu przeszkadza, a później artykulacyi tonów, pod różnemi pokazuie się postaciami. Itak czasem 1mo widzieć można pod językiem nabrzmienie twarde, mięsiste, koloru brunatnego, niekiedy wielkości języka wyrównywaiące, i do tego stopnia utrudniaiące ssanie, że dziecie zagrożone iest umarzeniem się głodem.—

2do U innych dzieci frenulum linguæ utrudnia ruch języka, rozciągaiąc się w całéj powierzchni aż do końca języka, albo będąc zbyt krótkie.— 3o Wydarza się także

przyrośnienie

przyrośnienie ięzyka, sprawione przez błony przypadkowe, łączące boczne części ięzyka z wewnętrzną stroną odpowiadaiących mu dziąseł, albo łączące boczne części ięzyka z pow: wewnętrzną policzka. Przyrośnienia te błoniaste boczney części ięzyka do dziąseł, mogą się znaydować po 1ney, albo po obu stronach dziąseł, iedno może bydź krótsze, 2gie dłuższe, i te okoliczności stanowią, czy ięzyk zachowuie położenie zwyczayne, czy iest skręcony na iedną lub 2gą stronę. —

4te Połączenie ięzyka stanowi zrośnienie dolney powierzchni iego ~~iego~~, albo przynaymniey wznaczney części z odpowiadaiącą ieyiama ust. —

Azeby przyrośnienia do piero opisane rozpoznać, potrzeba pilnie wyexaminować usta dziecięcia, co łatwo nastąpić ścisnąwszy nos. — Wyexaminowanie to tem iest potrzebnieysze, że b: często Matki i mamki, iak skoro dziecię ssać niemoże, przypisuią to zaraz przyrośnieniu ięzyka. —

Jeżeli ięzyk przyrośniony iest istotnie u dzieci, wypada koniecznie zniszczyć związek ten nienaturalny, za pomocą narzędzi ostrych. Po operacyi może nastąpić krwotok ex Arteria Ranina, który ieżeli przez środki ściągaiące zatrzymać się niepozwoli, wypada użyć żelaza rozpalonego. Niekiedy krwotok ten iuż zatamowany, powraca na nowo, gdy dzieci będą ssać wtrzony ięzyk czemu zapobiega się przysadzeniem dzieci

zaraz do piersi iak skoro się tylko obudzą. 2do Wypadkiem niebezpiecznym, po operacyi, iest uduszenie się wynikaiące spotknienia ięzyka za zbyt daleko oddzielonego od części pogranicznych. W podobnym przypadku należy wyprowadzić ięzyk za pomocą palców do położenia naturalnego, i za pomocą obandażowania w tém że utrzymać. Zresztą pamiętać należy na to, że dzieci przyrośniony ięzyk maiące, nie mogą ssać dobrze, są zgłodniałe, po operacyi więc nie powinny nagle głodu zaspakaiać, ale stopniami w téj mierze postępować wypada, boby to b. złe skutki pociągnąć mogło. —

O Zrośnieniu Dziąseł z Policzkami

Jest pospolicie skutkiem zapalenia, owrzodzenia, lub mocnej salivacyi merkuryalnéj, a mianowicie gdy policzki przez niejaki czas w spokoyności utrzymywane będą. Spojenie to może mieć mniejszą lub większą rozciągłość, i może przeszkadzać — z + mówieniu i żuciu. Dla zapobieżenia temu służą płukania, lub wstrzykiwania do ust robione, tudzież pędzlowania płynami kleiowatemi, założeniem płótna delikatnego, albo często poruszaiąc policzkiem. — Już uformowane zrośnienie wymaga oddzielenia narzędziem ostrém. —

O Zrośnieniu i Zwężeniu Ust

Zrośnienie to wydarza się czasem iako wada współurodzona, ale b. rzadko, i wtedy wymaga narzędzi ostrych, nierównie częściey widzieć można zrośnienie ust po operacyi ważney np. Raka warg, ale w takim razie naypospoliciey usta rozciągaią się same p. się należyce. —

O Zwężeniu kanału pokarmowego

Zwężenie gardzieli i kanału pokarmowego z różnych pochodzące przyczyn sprawia zawsze trudność przełykania, Dysphagia, dlatego też powziela pod tém nazwiskiem opisane było. Wogolności Dysphagia podzielona bydź może na D. Spazmotyczną, na D. Paralityczną i na D. pochodzącą z wad organicznych gardła, i kanału pokarmowego. D. Spazmotyczna napada osoby drażliwe np. Hypochondryków i kobiety Histeryczne, niekiedy pokazuie się w ciągu gorączki nerwowéy, czasem towarzyszy wściekliźnie, epilepsyi, a czasem nawet manii. — Widziano ią wskutek napoiu zimnego po mocném rozgrzaniu, równie iak p. mocne wrażenie na umysł z trucizn, i p. obecności robaków w żołądku. Symptomata téj Dysphalgii są różne p.g siedliska choroby, podług iéy stopnia i okoliczności w których powstała. — Jeżeli spazm zaymuie gardziel i gorną część ka: pokarmowego a iest d. mocny, wtedy chory

ani

pokarmów stałych ani płynnych bynaymniey przełykać nie może i doznaie bólu tudzież ściągnienia w kanale pokarmowym, gdy się zaś przymusza do przełykania pokarmów i napoiów bóle się powiększaią, a razem przychodzą nudności i konwulsye. — Zresztą spazm podobny połączony bywa z spazmami innych organów — + niebezpiecznymi. —

Spazm ka: pokarmowego zaymuiący część iego środkową lub dolną iak to d: często u kobiet chisterycznych widzieć można, dozwala z łatwością pokarmom i napoiom p część która się powyżey zwężenia znayduie przechodzić; lecz gdy się do samego punktu zwężenia dostaną, wtedy albo pozostaią w mieyscu, albo z wielką trudnością przesuwaią się na dół. — Napoie a mianowicie ciepłe, przechodzą łatwiey do żołądka, osobliwie ieżeli chory pije zwolna i niewiele na raz; zimne napoie powiększaią kurczenie spazmatyczne kanału pokarmowego. —

Zatrzymaniu się pokarmów w mieyscu zwężenia towarzyszy zwykle ból rozciągaiący się wzdłuż kolumny pacierzowey, czasem aż do łopatki, czasem dochodzi aż do żołądka, w którym to przypadku następuie silenie się do womit. Niektórzy niedoznaią bólu a pokarmy wzięte z łatwością powracaią do ust. Czasem spazm połączony bywa z innym spazmem, albo 1szy po drugich.

następuią. Wogolności Dys: Spazmodyczna nietrwa długo, są ie-
dnak przykłady trwania iéj p lat kilka, czasem ustępuie sto-
sownym środkóm użytym, ale znów wraca. —
Nayskuteczniejsze środki są przeciwspazmodyczne np Cam-
phora w znacznych doxach w oleiu migdałowym zadawana
Opium w Mixturze ~ Enemie, okładania i smarowania nar-
kotyczne przedniéy części szyi, wezykatorye i bańki przy-
stawione na karku, na przodkowéj części szyi, lub na o-
kolicy gastryczney. —
Drugi gatunek Dys: paralityczney zależy na sparaliżo-
waniu, lub znacznem osłabieniu, włókien muskularnych gardziel
i kanał pokarmowy otaczaiących, a lubo w téj chorobie, niema
zwężenia, mówić iednak będziemy dla rozróżnienia od innych.
Jest ona zas ~ Symptomatyczna ~ Idiopatyczna. —
Pierwsza pospolicie przyłącza się do gorączki nerwowéj ~
zgniłéj, i należy do złych znaków. — Dis: Paralityczna
bywa zupełna ~ niezupełna, napastuie ona szczególniéj o-
soby w wieku podeszłym, lubo widziano ią także u osób mło-
dych, czasem daie do niéj powód przestrach, nadużycie trun-
ków, przytłumienie wypróżnień do których kto przywykł,
wpędzenie wewnątrz chorób skórnych, wystawienie na wiatr
ciała spoconego, płukania gardła często wiszą maiąca w sobie

Uczestnikowi nayczęściej iednak niemożna żadnej wyśledzić poprzedniej
powodowej przyczyny. Zwykle choroba ta nagle powstaie; czasem
zwolna czuie chory że połknięty kęs spuszcza się w gardle z nadzwy-
czajną opieszałością, albo się zatrzymuie, i dla tego stara się przy uży-
ciu napoiu wstrzymanie się pokarmu do żołądka ułatwić. —
Jeżeli zupełne sparaliżowanie włókien gardziela i kanału po-
karmowego nastąpiło, naówczas przełykanie iest całkiem utru-
dnione, a gdy chory się sili nakłonić go koniecznie; pokarm do-
staie się do krtani, powstaie kaszel konwulsyjny w czasie któ-
rego pokarm ustami i nosem wyrzuca. — W sparaliżowaniu nie-
zupełnem, niektórzy połykaią tylko pokarmy twarde, a cał-
kiem płynów połykać niemogą, inni połykaią płyny, lecz tyl-
ko wtedy gdy w znaczniej ilości naraz. Morgani cytuie przy-
kład, gdzie chory niemogł połykać ostatniego kęska. —
Zresztą w Dysphagii paralityczney niedoznaie chory ża-
dnego bolu i ściskania, a zonda w kanale pokarmowym z łatwo-
ścią posuwana bydź może. — Czas trwania i ukończenie iest roz-
maite w różnych przypadkach. Zupełne sparaliżowanie
niekiedy w krótkim czasie niebezpiecznem się staie, niekiedy
zaś chory d. długo żyie żywiony enemami, a nawet może władze
przełykania odzyskać. Z sparaliżowaniem zaś niezupełnem

niekiedy długo żyć może chory, zwłaszcza gdy pokarmy będziemy popychać za pomocą zondy rogowej maiącej na końcu gąbkę przymocowaną, iak to robił Stalpartus Van Der Wiel i Willis

Leczenie Dysphagii paralitycznej iest podobne iak wszystkich sparaliżowań, przyczem staramy się potem deglutycyą rożnemi sposobami uskuteczniać, ażeby chory z głodu nie umarł. W tym celu w spara: zupełnym używamy zondy elastyczney w kanał pokarmowy aż do górnego otworu żołądka wprowadzonej, p. którą pokarmy płynne do żołądka wlewamy, albo też przymuszeni iesteśmy do ograniczenia się enemami pożywnemi. — W sparali: Zupełnym można probować przetykać pokarm stały za pomocą zondy rogowej w końcu gąbką opatrzonej. —

Trzeci Gatunek Dysphagii z wad organicznych gardziela i kanału pokarmowego, lub z wad organicznych części poblis-kich, wydarza się naycześciey, i nay trudnieyszy iest do uleczenia. Wady te organiczne są rożne, i tak ściany gardziela i kanału pokarmowego widzieć czasem można przy Dysekcyach anatomicznych, zgrubiałe, stwardniałe, chrząstkowate, a nawet i zwapnioną, niekiedy natrafiamy w nich zwężenia Strictura podobne do zwężeń kanału moczowego, czasem widzieć można rożne tumory i exulceracye, nakoniec wszystkie z wad organicznych w bliskości kanału pokarmowego znaydujących się, a p. uciskanie

tego kanału Dysphagią sprawuiących, do tych należy nabrzmienie znaczne Gl: Thieroidea, stwardnienie Gl: Thymus, anewryzma Aorty, powiększona znacznie objętość wątroby, nabrzmienie gruczoł limfatycznych otaczaiących tę część kanału pokarmowego, którą peritoneum obeymuie itp. Nayczęściey zaś zdarza się Dysphagia tego rodzaju pochodzić ze skirr kanału pokarmowego. — Dysphagia z wad organicznych wzrasta zawsze stopniami: z początku tylko pokarmy stałe z trudnością przechodzą do żołądka i w tym stanie choroba może zostawać przez kilka miesięcy, również przez kilka lat. — W miarę tego, iak się dyameter kanału pokarmowego zmnieysza, trudność przełykania wzrasta i do tego nareszcie przychodzi, że płyny najłagodniejsze jakiemi są mleko, woda z gummą do żołądka się niedostaią. Jeżeli zwężenie iest w górnym końcu kanału pokarmowego, wtedy wszystko co wziął chory powraca do ust przez revomitacyą; w zwężeniu zaś niżey położonem dłuższy upływa czas nim pokarmy wraz z znaczną ilością szluzu wyrzucone zostaną ustami, a to tém bardziey gdy część ta nad zwężeniem rozszerza się na kształt worka. Niektórzy w chorobie téj niecierpią żadnych bólów, inni zaś narzekaią na ból znaczny, którego doznaią w czasie przełykania w grzbiecie, pomiędzy łopatkami kością piersiową a nawet i w barkach. W naywyższych stopniach choroby brak pożywienia prowadzi chorego do grobu, po wszystkich stopniach męczarni, do którego głód i pragnienie

daly powód. – Miejsce zwężenia daie się nayleypiey wyśledzić za pomocą zondy, która ieżeli iest szersza niż zwężenie, daléj przeprowadzona bydź nie może. Podług Eberarda Home miejsce to odpowiada nayczęściej Glandulae Thyreoideae. Uwagi godną iest rzeczą że zwężenie kanału pokarmowego staie się czasem przyczyną exulceracyi tego kanału poniżéj zwężenia w miejscu niéraz dość odległém od zwężenia, która to exulceracya postępuiąc wyżey, gdy doidzie do zwężenia a to nieiest znaczne, może go zupełnie usunąć. Jeżeli zwężenie ka: pokar: pochodzi ze skirra tego kanału, wtedy może nastąpić zrośnienie części skirrem zaiętéj z rurką powietrzną, albo z jednym z razów płucnych, a po przeyściu skirra w exulceracyą, uformuie się komunikacya pomiędzy kan: pokarmowym i drogami powietrznemi, i gdy chory połknąć co będzie usiłował, powstaie gwałtowny kaszel uduszeniem grożący. Przeyście zaś skirra w exulceracyą ka: pokar: w mieyscu takiém gdzie nieiest do przyległych tworów przyrosłym, będzie przyczyną nagromadzenia się pokarmów do mediastinum, skąd abscessy w tém mieyscu pochodzić będą; nieprzychodzi iednak do tego tak często, gdyż chorzy z wyniszczenia wprzód umieraią. – Dysphagia ta iest prawie

wa nigdy nieuleczoną, Kilka tylko iest przykładów uleczenia
iéj gdy pochodziła z nabrzmienia gruczołów limfatycznych kanał
pokar: otaczaiących. Uleczenia zaś te uskutecznione były p. fryk-
cye merkuryalne, albo p. pigułki wewn: zadawane składaiące
się z Calomelu Aloesu i Camphory. — Manchart, Eber-
ard, Home i inni radzą w zwężeniu zwad organicz-
nych kana: pokar: używać tak zwanych świeczek i zond, tak
podobnie iak w zwężeniu kanału moczowego, poczynaiąc
od cieńszych a idąc do coraz grubszych. Podług Boyera
iednak środki podobne zamiast zmnieyszenia choroby, po-
większaią ią a szczególniéy ieżeli przyczyną iest skir iak się to
nayczęściéj wydarza; pomoc więc iaką choremu tego rodza-
ju dadź można, ogranicza się z początku do użycia środ-
ków takich, któreby prześlizgnieniu się do żołądka po-
karmom pomagały, iakiemi są Oley migdałowy, Syrup
z Gummą; później gdy zwężony kanał pokar: i tym spo-
sobem pokarmów nie przyimuie, żywiemy chorego pokar-
mami płynnemi za pośrednictwem zondy do żołądka
wprowadzonej; nareszcie gdzie i zonda p. zwężenie przejść
niemoże, przymuszeni iesteśmy ograniczyć się tylko do enem
pożywnych, co iednak na krótki tylko czas życie choremu prze-
dłużyć może. —

O Zrosnieniu otworu stolcowego

Zrośnienie otworu stolcowego Imperforatio Ani iest wadą wspołzrodzoną i b: często śmierć dziecięcia sprawia; sztuka albowiem nie wielkiej tylko liczbie chorych dadź może pomoc skuteczną. — Boyer trzymaiąc się Wachendorfa następuiące rozróżnia gatunki zrośnień 1mo Zrośnienie wewnątrz połączone z obecnością otworu stolcowego zewnętrznego. 2do Zro: Otworu stolcowego sprawione przez błonkę — cienką. — 3tio Zrośnienie bez żadnego śladu zewnętrznego połączone z obecnością skóry twardej grubej; w miejscu gdzie się zwykle otwor stolcowy znayduie.
4to Zro: Ot: stol: połączone z obecnością komunikacyi pomiędzy kiszką odchodową i pomiędzy pęcherzem moczowym. —
5to Zrośnienie połączone z komunikacyą pomiędzy kiszką odchodową i pochwą maciczną 6to Zro: Ot: stol: połączone z obliteracyą kisz. — 7mo Zro: O: stol: z brakiem kiszki.
8vo Nareszcie zrośnienie Ot: stol: z obecnością stolca nie naturalnego połączone. —

W każdym przypadku zrośnienia otworu stolcowego, ieżeli niema na to miejsce otworu stolcowego przeciwnaturalnego przez który by materye stolcowe przechodzić mogły, materye co nagromadzaią się w kanale kiszkowym rozpychaią i śmierć następuie, ieżeli pomoc prędko daną nie będzie

lubiczeli się zrośnienie usunąć niepozwoli. Symptomata któremi ichozwbata odznaczu się są: brak śladu meconium na pieluchach, nabrzmienie i ból brzucha na dotknienie wzmagaiący się, silenie się i płacz ciągły dziecięcia, womity materyą żołta=zieloną, czerwoność twarzy i oczu, nabrzmienie żył szyinych, czkawka, konwulsyes. Pomoc sztuki iest różna, w różnych rodzaiach zros: otwo: stolcowego.

1=o W 1=m Rodzaiu otwór stol: naturalny iest należycie utworzony, przeszkoda zaś materyą stolcowa wstrzymuiąca iest nieco wyżej w kisz: odcho: Przeszkoda tą iest tylko czasem błona daiąca się wyśledzić palcem małym i daiąca się rozedrzeć tymże. W innych przypadkach iest ona grubsza i wymaga przebicia się troygrańcem, albo przecięcia wązkim nożem do kiszki odcho: zaprowadzonym, która to operacya bardzo często niepomyślne ma skutki, a to dlatego że inne części mogą bydź uszkodzone, albo otwór zrobiony iest zanadto mały i wkrotce zarasta.

2=o Zrośnienie 2=o rodzaiu stanowi błona + gruba, otwór stolcowy zatykaiąca. Najczęściej iest ona tak cienka że przez nią meconium przegląda, a wypręża się gdy się dziecię sili do oddania stolca. Ten rodzay zros: iest naymniej niebezpieczny, i wykonana zawczasu operacya, zależąca na wycięciu błony otwór

zatykaiącéj, po przecięciu krzyżowém, można z łatwością urato-
wać dziecię, iak tego liczne czytamy przykłady. —

3° Brak zupełnego śladu otworu stolcowego w mieyscu którego
znayduie się skóra, wymaga incyzyi tam gdzie zwykle bywa
otwór stolcowy naturalny. Bardzo często iednak opera-
cya ta nierobi dobrych skutków, gdyż nieraz w takim ra-
zie brakuie zarazem kiszki odchodowéj, lub ta iest źle
ukształconą. Jeżeli aiże do pewnéj głębokości zrobiona in-
cyzya, niesprawia wypływu meconii, trzeba poprzestać my-
śleć o przywróceniu otworu stolcowego naturalnego, a na to
mieysce zrobić sztuczny, co radził 1° Littre a wykonał Duret. —

4to Zro: Ot: stol: połączone z komunikacyą kiszki odcho: z pę-
cherzem moczowym, wydaia się tylko u dzieci płci męzkiéj, ko-
munikacya zaś ta albo ma mieysce za pomocą małego otworu albo
za pomocą wązkiego kanału podobnego od processum Vermi-
forme Intestini Coeci. Niebezpieczeństwo téj choroby za-
leży od natury samego zro: Ot: stol: które to zrośnienie poniewaz iest pra-
wie zawsze tego rodzaju, że się p operacyą usunąć niepozwa-
la, przeto dzieci umieraią i to w kilku dniach, rzadko kiedy
żyią do dni 15tu, a ieden tylko przykład iest dziecięcia które
żyło 18 miesięcy oddaiąc excrementa p urethrę. — Śmierć na-
stąpiła

wskutek przerwania komunikacyi p. pestkowiźni pomiędzy K. O. i pęcherzem.
5º Zrośnienie O. S. połączone z obecnością komunikacyi K. O. i pochwy maciczney, niezawsze kończy się śmiercią, i owszem ieżeli otwór komunikujący iest znaczny, i excrementa z łatwością przechodzą, wtedy chora z wadą tą żyć może b. długo: o śmierci wtedy tylko nastąpuie, gdy otwór komunikujący iest zaszczupły, a więc o takim zdarzeniu wypada powiększyć Baston w Filadelfii 1824 roku w iednym z podobnych przypadków zaprowadził do otworu komunikującego p. pochwę maciczną zondę rurkowatą, przeciął potem całą ścianę pośrednią pomiędzy kiszką odcho: i pochwą maciczną, aż do tego mieysca gdzie się otwór stol: naturalny znaydować powinien, skutek był naypomyślnieyszy, bo nawet excrementa pomimowolnie nieodchodziły.
6to Jest zawsze śmiertelne i niemoże się rozpoznać aż dopiero po śmierci.
7mo Toż samo powiedzieć o Zro: O. S. połączonem z brakiem kiszki odch:
8º Gdy się znayduie otwór stol: naturalny na wobrączce pępkowey lub innem mieyscu nieiesteśmy w stanie dadź żadnej pomocy chirurgiczney w celu przywrócenia otworu stol: naturalnego, gdyż zwykle brakuie tutay K. O. a razem innych kiszek.

O Zwężeniu Otworu Stolcowego.

Z. O. S. przynoszą nieraz dzieci z sobą na świat, wydarzyć się to może w — z + stopniu, tak że czasem iak to widział Skultet do zwyczaynego otworu stol: zaledwie koniec szpilki zaprowadzić można. — Zwężenie takie b. znaczne zagraża niebezpieczeństwem, iak zrośnienie, i podobnych też

liż wymaga sposobów leczenia. Zwężenie znaczne dozwala przechodzić mecowi i excrementom z początku niesprawiając żadnych dolęgliwości; lecz w miarę tego, iak dzieci dorastaią, a excrementa staią się coraz twardszemi, na około 12 ~ 15 roku oddawanie stolca staie się znacznie trudnem i znaczne towarzyszą mu bóle, ieżeli środkami Chirur: otwór powiększony nie będzie co Boyer 2ª razy naypomyślniey wykonał. Od zwężenia otworu stolcowego dopiero opisanego rozróżnić trzeba ściągnienie się spazmodyczne Sphincteru K. O. towarzyszące 1mu rodzaiowi owrzodzenia otworu stolcowego które naylepiey opisał Boyer. —

O Zwężeniu pochodzącem z skurczenia się spazmotycznego M^lu Sphincter Ani.

Osoby doroste dorasłe od 25 do 40 lat maiące zdaią się wyłącznie chorobie tey podlegać, nie widział ich przynaymniey Boyer u osób młodych i u dzieci; kobiety częściey iey podlegaią niż mężczyzni. Znaki charakterystyczne owrzodzenia otworu stolcowego o którém tu mowa iest ból w pewnym punkcie otworu stolcowego zwiększaiący się zawsze w czasie oddawania stolca tudzież tak znaczne ściągnienie się spazmodyczne Sphincteru K. O. że z trudnością tylko mały palec lub rurka z małym dyametrem do K.O. wprowadzone bydź mogą. Owrzodzenie to poczyna się nieznacznem uczuciem palenia w czasie oddawania stolca, niknącém w kilka godzin po wykonaniu tey funkcyi, niekiedy nawet na niciaki czas ustaie, osobliwie ieżeli chory wstrzymuie się od napoiów rozpalaiących i używa miejscowych fomentacyi zimnych, później oddawanie stolca

towarzyszą coraz większe przykrości coraz dłużej się przeciągaią, a stolec pomieszany niekiedy bywa z krwią. Jeżeli chory nieoddaie stolca iak co dni kilka, wtedy to staie się o. bolesne i przyrównywa swoie cierpienie do tego, iakieby sprawiało żelazo rozpalone do kiszki wprowadzone; niektorzy doznaią konwulsyi ogolnych albo też wpadaią w mdłości, a po oddaniu stolca powstaie ból kłuiący, pukaiący pokazuiący podobieństwo do bolu iakiego doznaie część iaka zapalona. Zresztą rozmaite okoliczności maią wpływ na powiększenie się lub zmnieyszenie naprzemian tych bolów. I tak zfatygowanie się nadzwyczayne, nadużycie pokarmow tuczących i napoiów spirytusowych powiększaią ie, a toż samo dzieie się u kobiet w czasie ich regularności. Gdy choroba iuż doydzie do pewnego stopnia, nawczas naybagatelnieysza przyczyna może powiększyć chorobę, iak np. kaszel oddawanie uryny, skakanie a nawet siedzenie. Niektórzy doznaią wtedy tylko bolow gdy oddaią excrementa twarde, inni doznaią ich nawet w czasie dyarye, a raz widział nawet <u>Boyer</u> bole przychodzące wiatrów. W takim razie do Sptow tych miejscowych przyłączaią się ogólne iakiemi są wycieńczenie drażliwość nerwów, skłonność Hypochondryi zatrzymanie uryny itp. Exeminuiące wolej chorobie otwor stolcowy zewnętrzny nie daie się widzieć nic szczególnego oprocz obecnych czasem guzów nabrzmiałych chemoroidalnych albo małych guzików i nie maią zgoła wspólnego z chorobą. Rozsunieniu dopiero pośladkow z 1^{ey} i 2^{ey} trzymaniem

i podwarciu otworu stolcowego spostrzedz można koniec exkory-
acyi w miejscu odpowiadającym bólowi z prawej albo lewej strony
lubo i to niezawsze można widzieć.

Wprowadzony do kiszki odchodowej palec wskazujący sprawia znaczne cierpie-
nie, osobliwie jeżeli palcem tym miejsce exkoryacyi pociskać będzie-
my, oprócz tego śledzenie to z W. połączone jest trudnością z przyczy-
ny spazmodycznego skurczenia spinkteru K.O. — Zresztą na bło-
nie śluzowej K.O. nie daje się uczuć ani tumor żaden ani żaden
otwór, ale namacać tylko można w pewnym miejscu wklęsłość
podłużną równoległą do długości K.O. lubo i tego także znaku cza-
sem brakuje, tak że miejsce exkoryacyi po większej tylko czułości onego roz-
poznać jesteśmy w stanie. — Skurczenie spazmodyczne <u>spinkteru</u> K.O.
w chorobie o której mówimy spostrzegane widział czasem <u>Boyer</u> bez ex-
koryacyi K.O. podobnie jak exkoryacye sprawujące Spła, ale nie wi-
dział nigdy exkoryacyi bez spazmodycznego skurczenia <u>Sphin-
cteru</u>, może więc skurczenie spazmodyczne jest pierwiastkową przy-
czyną exkoryacyi.

Co się tyczy <u>Leczenia</u> tej choroby. — Zmniejszona ilość pokarmów rtko-
rego, zabronienie snu, napojów spirytusowych, częste lekarstwa na
laxowanie i enemy, przypuszczanie waporów do otworu stolcowego, fo-
mentacye zimne, kąpiele, pijawki, wstrzykiwania narkotyczne,
suppositoria rozmaite, i masci łagodne uśmierzają tylko nie-
kiedy cierpienia chorego ale nigdy nie są w stanie radykalnie

uleczyć i owszem czasem nawet i ulgi nie sprawuią. Burdunety zaś z szarpii do rozszerzenia otworu stolcowego uzyte p. drażnienie nie są szkodliwe, jedna tylko operacya chirur: zależąca na przecięciu błon K.O. i sphincteru ze ścianý owrzodzenia, albo iezeli niema owrzodzenia z którejkolwiek bądź strony może nas doprowadzić w tej mierze do pożądanego celu. Boyer przynaymniej wszystkich swoich chorych tym sposobem radykalnie uleczył. —
Po zrobieniu operacyi trzeba zaprowadzić do K.O. gruby burdonet i opatrujemy chorego iak po operacyi fistuły, zagoienie zwykle następuie w miesiąc a naydaley w 6. tygodni. Skuteczność tey operacyi pokazuie się zaraz bezpośrednio po iey wykonaniu, gdyż excrementa w czasie oddawania stolca p. świeżą nawet ranę przechodzące, nie tyle cierpienia sprawuią ile przed operacyą. Beklard p. którego zasługuie na pierszeństwo powiększenie O.S. za pomocą wałeczka z szarpii, tudzież dotykanie się kamieniem piekielnym mieysca tego gdzie się exkoryacya znayduie. Postępowanie takie iak twierdzi Beklard pomaga nawet tam gdzie nie pomaga incyzya. —

O zwężeniu samey kiszki odchodowey.

Choroba ta p. Copelanda wydarza się nayczęściey w wieku średnim, częściey iak uważał Desault u kobiet niż u mężczyzn.
Iest ona niekiedy natury rakowatey, ale nie tak często iak niektórzy sądzą. Z początku zwężenie K.O. nie sprawuie choremu żadnych cierpień dlatego też chorzy mało na nią zważaią, doznaią tylko zatwardzenia stolca i trudności w oddawaniu onego, niekiedy iednak oddawaniu stolca towarzyszy ból znaczny, po oddaniu ustaiący [illegible]
W miarę tego iak choroba wzrasta, trudność oddawania stolca powiększa się, a exkrementa nabieraią kształtu

t. [illegible] dogiezdy podobnego albo wychodzą pod postacią małych kulek zaprowadzonych kiedy palec do ki: odcho: znayduie się wtedy wypełniona guzikami albo też włóknami błonistemi, niekiedy zaś wprowadzeniu palca przeszkadza iakby pierścień twardy, nadotknięcie iakby chrząstkowy z przerastania błony wew: K.O. uformowany. Guziki zwężenie K.O. sprawuiące bywaią różney wielkości wiszą na szypułkach albo też maią obszerną podstawę są miękkie lub twarde, kuliste lub owalne nareście znayduią się w mnieyszey - większey ilości. Różnią się one od stwardnienia guzów chemoroidalnych tem iż ieżeli widzieć można są koloru żółto czerwonego, tudzież że są gładkie, wyprężone po części elastyczne nieczułe nawet na mnieysze uciskanie i nie przedstawiaią żadney fluktuacyi takie są Sy[mp]t[om]a z początku. Późniey excrementa staią się płynnemi, oprócz tego z K.O. wypływa posoka rzadka z krwią iak widział Desault niekiedy pomieszana. Tenesmus i silenie do oddalenia stolca powiększa się, chory staie się blady, doznaie częstego odbijania się, formuią się czasem małe fistuły około otworu stolcowego nareście chory umiera. - U niektórych śmierć prędzey następuie po powstaniu zupełnego zatkania K.O. a ieżeli natura choroby iest rakowata wtedy oprócz wyżey opisanych Sy[mp]t[omów] doznaie chory gwałtownych bólów kłuiących przenoszących się ku pęcherzowi moczo: i ku pachwinie przeszywaiących [illegible] staie się do wspomnianego podobnym. Exulceratia taka postępuiąca się coraz daley i niekiedy formuie komunikacyą pomiędzy [illegible] kanałem moczowym i pochwą macierzną. Przez otwór stolcowy wypływa czasem ciągle posoka, nareście przed śmiercią członki dostaie nabrzmi

nia

nieuwodnistemu ulegaią. _wleczeniu_ zwężenia K.O. dwa szczególnie wskazania którym uczynić zadosyć starać się należy to iest 1. Działać przeciw przy czynom które sprawić mogły zwężenie 2. Samo zwężenie usunąć.

Czyniąc zadosyć 1mu wskazaniu daią się, podług okoliczności środki antyflogistyczne, środki na skorę działaiące albo środki takie iakie się w cierpieniach chemoroidalnych przepisywać zwykły.

2re Wskazanie wymaga wycięcia guzików zwężenia sprawuiących, lub użycia burdunetów świeczek i.t.p. środków kiszkę zwężoną rozpychaiących i dyametr powiększaiących. Wycięcie guzików szczególnie zaleca z własnego doświadczenia a mianowicie wtedy gdy się albo na samym otworze stolcowym znayduią, albo tak blisko że podczas silenia się zewnątrz całkiem wychodzą; wyżej umieszczone wtedy tylko wycięte bydź mogą, gdy na cienkich szypułkach wiszą. Operacyi nie zwykł towarzyszyć Wi krwotok ani niepociąga za sobą Wła reakcyi. Co się tyczy rozpychania kiszki zwężonej _Desault_ używa do tego burdunetu z szarpi masłą tagolnu posmarowanego; który zaprowadza do K.O. za pomocą zondy rozszczepionej, nadaiąc im stopniową grubość, powiększaiąc takową coraz bardziey. Podobnie _Copeland_ tylko że zamiast burdunetów używa świeczek, naprzód zaczyna od tak cienkiey aby oliwą nasmarowana do K.O. z łatwością weszła: długość iey iest 6 – 7 – 8 cali aby ponad mieysce zwężenia zachodziła. – Po ½ godzinnem lub dłuższym pobyciu, wyimuie się taż świeczka, a to samo powtarza się iescze przez dni kilka gdy się rozszerzy K.O. według tym sposobem zakłada się zo niey świeczkę coraz grubszą i przez dłuższy czas w niey utrzymuie. u postępowanie podobne

dopoty iest potrzebne, dopóki nareszcie świeczka znacznego kalibru z łatwością do kiszki odchod: wchadzić nie będzie, poczem dla zapobieżenia recydywie świeczkę tę p iakowyś czas ieszcze a przynaymniey co kilka dni zakładać należy. — W czasie wkładania świeczek uważać należy aby stwierdzenie K. Kuprowey nie wziąść za zwężenie KO, przy rady tego stolec należy ciągle wolny utrzymywać za pomocą Ol: Ricini v. Electuarii e Senna. Naylatwiey tą metodą dają się usunąć zwężenia p gruczołki, guziki i p włókna błoniste.

Jeżeli zwężenie iest kształtu pierścienia chrząstkowego naówczas możnaby go przeciąć za pomocą bistura krzywego główkowatego a potem używać świeczek Eberard Home używa w takim razie świeczek uzbroionych na końcu kamieniem piekielnym. Zwężenie rakowate a szczególniey w peryodzie exulceracyi nietylko że p użycie wymienionych środków, a mianowicie świeczek niemoże bydź uleczone ale owszem pogarsza wszystko. Tu więc ograniczyć się należy tylko do ulżenia cierpienia chorym, zalecić więc im należy pokarmy i napoie takie któreby wolny stolec utrzymywały, enemy łagodne za pomocą rurki elastyczney, p za mieysce zwężenia zaprowadzoney, albo ieżeli to iest niedostateczne, od czasu do czasu zapisuią się lekarstwa lekki stolec sprawuiące. — Zresztą nienależy zaniedbywać kąpieli cieplych, i lekarstw takich któreby nieznośne bole choroby zmnieyszały, iakiemi są Opium, Cicuta cum Calomele, Uva ursi itp. Opium może bydź także i mieyscowo w tym celu użyte w Enemie albo gdy z nim w substancyi do KO wprowadzone.

O Zrośnieniu i nienormalnem zwężeniu Praeputium

Zrośnienie obrzeska współurodzone wydarza się b. rzadko. Nagromadzaiąca się u dzieci takich do kanału moczowego uryna rozdyma obrzezek i nadaie mu kształt owalnego, przezroczystego nabrzmienia, w którem ieżeli za wcześnie otwór zrobiony nie będzie, dziecię może umrzeć w skutek zatrzymania uryny. – Co się tyczy zwężenia wtedy ten będąc tak szczupły u dzieci iż się nie da odciągnąć za żołądź, wtedy tylko za nie normalne zwężenie miany bydź powinien, gdy dyametr iego otworu iest mnieyszy niż dyametr kanału moczowego. U dorosłych przeciwnie mamy za nienormalne zwężenie w takim stanie gdy poza żołądź odciągnąć się nie pozwoli. Zwężenie to będąc skutkiem wadliwego ukształcenia obrzezka od urodzenia trwaiącego, nazywa się <u>phimosis congenita</u> i trzeba go odróżnić od zwężenia przypadkiem powstałego z przyczyny zapalenia żołędzi lub obrzezka co się zowie <u>phimosis complicata</u>.

Zwężenie otworu obrzezka u dzieci takie że dyametr iego iest mnieyszy od dyametru kanału moczowego przeszkadza wypływowi uryny strumieniem należytem, a przeto część iey nagromadza się po pod obrzezkiem rozszerzaiąc go – z + i tylko p. pociskanie daie się wyprowadzić. – Pozostała pomiędzy obrzezkiem i żołądzią uryna rozkłada się na pierwiastki i sprawia zapalenie obrzezka, albo i zgrubienie onego, mogą się także uformować i kamienie urynowe pomiędzy żołędzią i obrzezkiem. – Zwężenie mniey znaczne nie pociąga czasem żadnych złych skutków u dzieci, ale w peryodzie doyrzałości może

sprawia w czasie erekcyi obcowania i utrudnia odpływ uryny i wytryskiwanie nasienia, a z powodu nagromadzenia się pomiędzy żołędzią i obrzezkiem uryny równie iak i materyi do twarogu podobnéy łatwo się psuiącéy, może się stać przyczyną zapalenia, exkoryacyi itp. —

Gdy pomimo zwężenia tego obrzezek odciągniony zostanie poza żołądź np. przy współkowaniu lub z innéj iakiéj przyczyny, wtedy nieraz wciągnąć się na żołądź nie da, a ten stan nazywa się paraphimosis zależący na zasznurowaniu członka męzkiego poza żołędzią p. obwód otworu obrzezka, czyli p. te części iego, gdzie blaszka skórki zewnętrzna zamienia się w wnętrzną, tudzież na wywróceniu się ku zewnątrz blaszki wewnętrznéy obrzezka, którą widzieć można w kształcie nabrzmienia czerwonego, rozpulchnionego, znaydującego się przed zaciśnieniem i zwierzchu go pokrywaiącego. — W skutek tego zasznurowania może powstać zapalenie błony wew: obrzezka, która ieszcze bardziéy p. to nabrzmiewa a szczególniéy po bokach gdzie nawet nieraz na pół przezroczysta się staie, tudzież może stąd powstać zapalenie samey żołędzi. —

Dla Uleczenia niższych stopni współrodzonego zwężenia dostateczne iest czasem wcierania rozmiękczaiące, i kąpiele, odciągaiąc kilkarazy na dzień obrzezek za żołądź; lecz w wyższym stopniu postępowanie to iest niedostateczne, a wtenczas uciec należy obrzezania lub rozszczepania zwężonego obrzezka. —

Rozcięcie prawie zawsze potrzebne iest wtenczas gdy powstaie Pa-
raphimosis.—

O Zwężeniu Uretry.

Nim do opisanego zwężenia tego przystąpimy, powiemy naprzód niektó-
re uwagi anatomiczne tyczące się tego kanału szczególniey co do wymia-
rów onego.—

W oznaczeniu długości kanału moczowego od iednego wyyścia
do 2º niezgadzaią się do tego czasu pisarze. I tak (Woiteley)
Wateliy który mierzył w 48 trupach uretrę, twierdzi iż cała naywiększa
długość od 1º wyyścia do 2º, 9cin cali i 6cin linii nieprzenosi.—
Amussac naznacza tylko 9 cali długości, Lisfrank nareszcie pisze że
naymnieysza długość w 12tu Indywiduach p niego śledzonych wy-
nosiła 9 cali, średnia 10 cali, naywiększa którą raz widział tylko
11 cali.— Część uretry tylna z prostatyczna od początku kanału przy
szyi pęcherza aż do mieysca tego, gdzie on bezpośrednio pod spoie-
niem k. łonowych iest umieszczony ma długości pg Boyera 15 do
16 liniy, pg Ducampa 12 do 14 liniy pg Amussaca 12 liniy,
a pg Lisfranka tylko 8 do 11 liniy, więc średnia miara 12 liniy.—
Lisfrank twierdzi że tylko w stanie chorobliwym widział ią dłuższą,
a w 4ech indywiduach wynosiła 12 do 17 liniy.— Ściany części pros-
tatyczney uretry są cienkie, ale otaczaiąca ie Gl. prostata dodaie
im mocy, w ścianie dolney znayduie się wyniosłość Verum Montanum

pozata, widzieć często można w wielu osobach 2go wyniosłość która zwęża nie-
kiedy dyametr kanału moczowego na ½ a nawet na całą linią przed Verum
montanum. Nareszcie bywa czasem znaczna dołkowatość którą widział
Lisfrank na ½ linii długą i głęboką. — Co do kierunku części prostatyczney
uretry ta iest zgięta tak że początek uretry przy szyi pęcherza moczo-
wego umieszczony iest nad częścią iéj pod łukiem łonowym przechodzą-
cą na 2 do 3ech liniy. — Różne iednak okoliczności mogą się przyczynić
do tego że wzniesienie podobne będzie większe, a mianowicie przyczynić się
do tego może znaczniéysza niż zwykle wysokość spoienia K.ci łonowych
sprawiająca niższe położenia łuku łonowego, także wypełnienie
K. C. która wtedy uretrę ku przodowi popycha, również napełnie-
nie pęcherza moczowego uryną podnosząca go do góry w miednicy.
Nareszcie nabrzmienie prostaty. Lisfrank widział u 4ech osób, u któ-
rych było nabrzmienie prostaty bez zwężenia kanału moczowego,
widział że wzniesienie podobne wynosiło od 5 do 7 liniy. —

2ga Część pars uretri membranosa, rozciąga się od spoienia K. łonowych
aż do punktu tego gdzie Corpus spongiosum całkiem kanał moczo-
wy obeymuie. — Część ta ma dłuższą górną ścianę niż dolną gdyż
Corpus spongiosum daléy się rozciąga od dołu niż od góry. —
Długość ściany górnéy wynosi od 7 do 11 liniy, długość zaś ścia-
ny dolnéy od 4 do 6 liniy. — Ściany téj części są d. cienkie i składaią
się z 2ch błon, wewnętrznéy śluzowéy, i zewnętrznéy blaszkowa-
téy. — 3a Część to iest Gąbczasta należy do składu członka męz-

kiego

kiego, sciana iey górna iest w rowku ciał gębczastych umieszczona i dobrze pokryta skórą. — Ta zaczyna się nabrzmieniem podłużnem bulbus a kończy się na żołędzi. — Od cebulki aż do żołędzi próżność iey iest ostrokręgowa, którego to ostrokręgu podstawa wykierowana iest ku spoieniu K. łonowych, a wierzchołek odpowiada żołędzi. — W żołędzi próżność ta rozszerza się znów formuie fossam navicularem, potem znów się zwęża i kończy się otworem podłużnym orificio externo uretrae. — Część ta uretry składa się z 2ch błon, zew: zbitey i gębczastey i wew: z gatunku błon śluzowych — Dyametr kanału moczowego różny iest w różnych iego punktach, i tak w cz. si prostatycznej która, pg Lisfranka ma kształt 2ch krótkich kręgli tylnemi się końcami schodzących, dyametr końca przodkowego i tylnego wynosi 4 linie, a dyametr środkowy 3 linie w stanie normalnym, w stanie bowiem nienormalnym, widział Lisfrank dyametr naywiększy do 5ciu a nayminieyszy 2½ linii nieprzechodzący. —

Eberard Home z którego obserwacyi zdawałoby się że wymiary uretry większe są w wieku podeszłym niż u młodych, widział że część prostatyczna uretry miała przy końcu odpowiadaiącym pęcherzowi dyametru od 4½ aż do 5ciu linij, pod łukiem łonowym 3½ do 4. a w środku 5 do 6 linij. — W części błonistey kanału moczowego znalazł Lisfrank u 12 trupów normalnie zbudowanych przed łukiem łonowym 4½ do 5 linij, w przodkowym zaś końcu przy początku Corporis spongiosi dyametr był od 3½ do 4½ linij. — Eberard Home podaie 1y z tych wymiarów iako wynosi 4 do 5 linij, 2y zaś dochodzi do 4ch linij. —

30. 38 6.

W ostatniey części Uretry to iest gębczastey, poczawszy od spoienia K: łonowych aż do fossa navicularis dyametr nayświększy ma 7 linij, a naymnieyszy wynosi 4 linie. – Uyście zew: na końcu Uretry niezwykło miewać dyametru wię cey iak 2½ do 3 linij. – w ogólności więc naymnieysze wymiary w kanale moczowym są w środkowey części prostatyczney, gdzie dyametr wynosi w stanie normalnym 3 linie, i w uyściu zew: gdzie czasem i do 3 linij niedochodzi, w innych wszystkich punktach średnio biorąc kanał te go ma przynaymniey 4½ linie. –

Kanał moczowy kobiet ma 10 do 13 linij długości, zgięcie iego iest ó. nie znaczne, średnice iego większe są przy uyściu pęcherza gdzie do 8 linii do chodzą, niżeli przy uyściu podłwowym, gdzie tylko do 6 linij wynosi.

Przyczyny i Symptomata Zwężenia Uretry

Zwężenie przypadkowe kanału moczowego Stricturae Urethrae nader rzad ko wydarzaiące się u kobiet z przyczyny krótkości kanału moczowego d. zaś często u mężczyzn, powstaią prawie zawsze wskutek chronicznego zapalenia błony śluzowey kanału moczowego, lubo w wielu przypadkach niepodobna iest wyśledzić źródła tego zapalenia. –

Naywiększa liczba ich następuie po tryprze długotrwałym, źle leczonym, nieraz iednak dopiero w 30 – 40 lat po odbyciu onego a nawet niezawsze w mieysçu siedliska tryppra. –

Do mniey częstych przyczyn należy zapalenie tego kanału skrofuliczne i artrytyczne, onanizm, gwałty zew: na uretrę działaiące

cierpienia długo ciągłe z kamieni wypnorowych wynikaiące osobliwie u starych, nabrzmienie żył przyległych (Varices); tumory w pobliskości itp. —
W klimatach gorących częściey widzieć możemy zwężenie K. M niż w klimatach umiarkowanych. — Chorzy maiący iuż początek zwężenia kanału moczowego doznaią bólu z wprowadzeniem świczki do uretry, osobliwie gdy ta doyidzie do mieysca gdzie zwężenie się zaczyna, wtedy czuie u kłacie i zatrzymuie rękę operatora. Wydobywszy świczkę widzimy ią pokrytą śluzem z krwią, w mieyscu więc tém nad inne czulszém koncentruie się niejako zapalenie chroniczne, a wskutek (tego) stwardzenie z nabrzmieniem powstaie: maiące siedlisko albo w samey błonie śluzowey albo rozciągaiące się do tkanki komórkowey i do ciał gębczastych pobliskich, lubo Lallemande twierdzi że niewidział nigdy zatwardzenia w błonie śluzowey, ale zawsze tylko w tkance komórkowatej pod nią umieszczonej. —
Zatwardzenia takie nierozciągaią się znacznie wzdłuż, to iest nie są dłuższe iak na 1^{ną} z 2^{ie} linie, ale wydarza się ich często kilka, i wtedy poodzielane są częściami zdrowemi. — Są one zawsze mocnieysze niż inne punkta Uretry, i mogą wstrzymać nawet mocnieysze parcie bez pęknienia. Niekiedy zwężenie Uretry zmienia kierunek tego kanału, trafia się także lubo dość rzadko że rozciągaią się wzdłuż na 2 lub 3 cale, iak Chopart Hunter i Belle widzieli ie. —
Zwężenia takie przez zatwardzenie powstałe maią zwykle otwór ... ciasny, a ściany ich rozciągaią się z wielką trudnością. — Czasem zewnątrz można namacać mały tumor w mieyscu odpowiednim zwężeniu. —

Niezawsze iednak zwężenie powstaie p. zatwardzenie; sprawić też samo czasem może przegroda włóknista przedzielaiąca Uretrę na 2ie części które niekomunikuią z sobą iak tylko p. mały otwór w dole w górze lub na boku przegrody téy znayduiący się. Przegrody te mnieyszy opór sprawuią aniżeli ztwardnienie, bywaiąc 2. z 3. — U niektórych chorych wspieraią się na podstawie stwardniałey błony śluzowéy, natura iest ich taka iak błon szluzowych fałszywych. Trudno iednak poiąć iakim sposobem uryna ciągle przepływaiąca nieprzeszkadza u organizowaniu się tychże; lecz trafia się to i w naczyniach a zatem niepodobieństwo na pozór ustępuie doświadczeniu.

Dawniéy przypisywano zwężenie uretry rozmaitym wyroślom Callositates caruncułom itp powstaiącym z wrzodów, do których dał powód tryper lub inne choroby. — Doświadczenia iednak Morgagniego, Lafay J. L. Petit, Desaulta Brunnera, Huntera, Karóla Bella, Eberada Home a w nayopóźnieyszych czasach Ducampa i Lallemanda okazały iak nayiaśniéy fałszywość téy teoryi.

Odległość zwężenia uretry od otworu zew: bywa u 5/6 chorych z 4½ do 5½ cala, odległość 5½ cala iest p. Lallemanda nay pospolitsza. — Czasem odległość ta od wyyścia zewnętrznego Uretry niewynosi nad 4 cale, b. rzadko niewynosi więcéy iak 2. cale, a nayrzadziéy w samim wyściu uretry, lubo i wtedy też same sprawia Spta iak daléy. —

Do przekonania się z pewnością o mieyscu zwężenia uretry, równie iak i otworze tego zwężenia przedkowym, służy naylepiéy zonda p. Ducampa wynaleziona, nazwana p. niego zonda probiercza. —

Iest to zonda cwyczayna elastyczna maiąca na końcu przytwierdzony do-
-ciebie pęk mały iedwabiu nieskręconego, namoczonego w massie składa-
iącey się z równych części wosku żółtego, Dyachylum, smoły szewskiey
i żywicy, co wszystko powinno bydź umięszane i zaokrąglone na pła-
-szczyznie równey, niedłuższe nad 2ie linie, taka zonda wprowadza się
w uretrę aż do miejsca zwężenia, tu się zatrzymuie cokolwiek, aby wosk
rozmiękł, potem pociska się zwolna, wosk wchodzi do zaciśnienia i
pewnego od niego kształtu nabiera, tak że wyiąwszy z ostrożnością zon-
de nałożytą, możemy sądzić o położeniu szczupłości i postaci przodkowe-
go otworu zwężenia, podług kształtu iakiego wosk nabrał w uretrze.—
Ostrożności są: 1mo Ażeby koniec woskowy nie był dłuższy nad 2 do 2½
linii, gdyż inaczey może zostać kawałek wosku po za zaciśnieniem
lubo i to iak uważa <u>Ducampe</u> złych skutków niesprawia.—
2o Popuskanie zondy gdy iuż doydzie do miejsca zwężenia iak nayuk-
niey się dziać powinno.—
3tio Jeżeli zwężenie iest odległe od otworu zewnętrznego Uretry na 5½
o + cala powinna mieć zonda stosowne zakrzywienia. Czasem zapro-
wadzeniu zondy towarzyszy ból wielki, nawet krwotoki, powtarzać
więc zondowanie bez potrzeby nienależy.—
Jakiey kolwiek iest natury zwężenie i gdzie kolwiek ma swe sie-
dlisko syptomata zawsze są też same. Jeżeli zwężenie nie iest znacz-
ne uryna wypływa strumieniem cienkim i rozdzielonym skrę-
conym i powoli ale chory niedoznaie żadnych dolegliwości oprócz

34. 42. oprócz lekkiego palenia, parcia w międzykroczu i zwężenia w kanale.— Wmiarę powiększania zwężenia strumień uryny iest cieńszy, mniej uryny odchodzi a potrzeba urynowania iest częstsza, tak że w nocy 3 do 4 ech razy wstawać musi. Oddawanie uryny wymaga natężenia większego i sprawia ból znaczny, nigdy chory nie iest w stanie oddadź od razu urynę nagromadzoną w pęcherzu moczowym.— Gdy p. niejaki czas niesilił się do oddawania uryny czuie ból tępy w lędźwiach i nad spojeniem K: łonowych, w którym to miejscu daie się namacać tumor elastyczny, bolesny, na uciśnienie, i chęć oddania uryny sprawia za pociskaniem go.—

Gdy zwężenie kanału moczowego ieszcze iest większe uryna niewytryska, ale kroplami spływa pionowo, tak, że p. 10 minut niekiedy kilka łyżek odchodzi.— Chęć urynowania wraca prawie co moment, silenie zaś sprawia że nogi drżą pod chorym, twarz czerwieni się, poty się leią, nieraz materya stolcowa wychodzi pomimowolnie, nareszcie nieraz następuie kiła i opadnienie K. O.— Z zwężeniem nieco znaczniejszem łączy się płynienie uryny niekiedy pomimowolne, a to może być 2ie to iest albo po oddaniu uryny wypływa ieszcze kroplami dlatego że lubo Mły brzuszne i pęcherza kurczyć się przestały, część iednak poza zwężeniem pozostała wypływa, albo też pęcherz moczowy zbytnie uryną przepełniony traci moc zwyczayną w Sphincterach i przepuszcza urynę aż do mieysca zwężenia, a wtedy kaszel prędsze chodzenie i to wszystko co skurczenie Mlów sprawia

brzusznych i przeciska kroplami urynę i przyprowadza chorego do nayn nędzniejszego stanu z przyczyny nieuchronney nieczystości. —
Naysmutnieyszy iednak wypadek iest zatrzymanie się całkowite uryny, do czego mogą dadź powód powiększenie zapalenia części zwężoney za którym idzie większe nabrzmienie i większa ilość śluzu. Zwężenie takie przeszkadza wytryskiwaniu nasienia, tak że to wypływa dopiero po spółkowaniu, skąd niezdolność zapłodnienia, doznaią oni zwykle bólu przy spółkowaniu, a późniey wypływa materya śluzowa z uretry, zgoła powstaie pewien rodzay tryppra. —
Lubo zwężenie uretry iest tylko mieyscową chorobą, utrudniony iednak p. niego odpływ uryny, prędzey lub późniey wywiera na cały organizm złe skutki. — Osoby takie prawie zawsze są gniewliwe b. często melancholiczne, nareszcie czasem doznaią gorączki, którą poprzedza zimno mocne, a kończą obfite poty, złe trawienie. — Podobny paroxyzm przychodzi 3. 4 razy na miesiąc. —
Z tego wszystkiego wypada, że gdy chory oddaie urynę z trudnością i wąskim strumieniem, gdy ią mało oddaią ale często, gdy doznaią parcia w międzykroku, swędzenia w uretrze, wypływa materya śluzowa z uretry i nieregularne paroxyzmy gorączki przepuszczaiącey, prawie z pewnością ma zwężenie uretry, a świeczka zaprowadzona napotyka przeszkodę bli=

44 ży lub daléy od otworu zew: uretry, która albo daléy niepozwala posuwać téy świeczki, albo znacznie tylko utrudnia takowe wprowadzenie

Następstwa z zwężenia Uretry

Zwężenie uretry daie często powód do różnych chorób.— 1mo W części po za zwężeniem Uretry.— 2do Do różnych chorób tworów przeznaczonych do sekrecyi i ekskrecyi nasienia mezkiego. 3^tio Do chorób prostaty. 4to do pęcherza moczowego— 5to Choro: Ureterów. 6to Chorób nerek.—

Ad 1mo Część uretry po za zwężeniem będąc znacznie rozpręzana przez urynę wypychaną z pęcherza, która się niemoże przecisnąć w takiéy ilości przez zwężenie w iakiéy do uretry przypływa, nabiera czasem większego kalibru tak że nawet palec W. zmieścić się może, i owszem Chopart widział w międzykroczu nabrzmienie wielkości iaia kurzego. Późniéy lub prędzéy zapalenie téy części objawiaiące się parciem w międzyszwie, wypływem materyi śluzowéy i swędzeniem uretry, a wskutek tego błona śluzowa albo zgrubieie albo gangrena powstaie albo zapalenie przechodzi w ropienie i przedziurawienie uretry, co także może pochodzić i ztąd że błony uretry zbyt rozprężone pękaią. W ostatnim tym przypadku uryna wkrada się do tego otworu, a przeciskaiąc się przez tkankę komórkową powiększa obiętość worka iądrowego robi nabrzmienie międzykrocza i członka mezkiego, zresztą dochodzi do niższéy części

brzucha i do pewnéy rozciągłości uda. Skutek tego iest nader smutny gdyż części uryną nasiąknione przechodzą w gangrenę, po czem chory umiera, albo w przypadku szczęśliwym tworzy się fistuła urynowa. —
Zresztą zapalenie uretry poza zwężeniem sprawia czasem p. współie abscessa w tkance komórkowéy pobliskiéy, których uformowanie się poprzedza uczucie przykre ciężaru w międzykroczu, a potem robi się mały tumor który się powiększa i iest siedliskiem bólu pukaiącego i fluktuacyi. Chory zaś doznaie gorączki i dreszczów, niekiedy abscessy te otwieraią się i wydaią ropę białą niemaiącą żadnego śladu uryny, czasem zaś otwieraią się do uretry. —
Jeżeli w ostatnim tym razie otwór zrobił się do uretry poza zwężeniem, wtedy uryna wsiąka i robi często okropne spustoszenia. Może zaś to spustoszenie nastąpić gdy otwór iest przed zaciśnieniem. Abscessy te goią się często same p. się, niekiedy zaś zamieniaią się w fistuły niedoskonałe. —
2do Nabrzmienie iąder należy także do chorób d. częstych z zwężenia kanału moczowego powstaiących, gdy nabrzmienie poza zwężeniem powstałe przenosi się aż do tych Orgnów p. kanały ejaculatorii pęcherzyki nasienne i <u>vasa deferentia</u>. Zapalenie iądra dochodzi do Wki iaia indyczego i robi bóle nieznośne wraz z gorączką i niespokoynością. Przez 7 dni powiększa się nabrzmienie potem zaś coraz się zmniejsza, i nayczęściéy rozchodzi się około dnia 20. czasem iednak nierozchodzi się zupełnie nabrzmienie, iądro pozostaie więcéy

tkszém, na dotknięcie bolesném, a dopiero po usunięniu zwężenia zapalenie to chroniczne pokonać się daie. — Eberard Home przytacza, przykłady zapalenia tunicae vaginalis testis wskutek czego następuie Hydrocele które po wyleczeniu zwężenia kanału mo: znikło zupełnie. —

3tio Pęcherz moczowy u osób cierpiących zwężenie ka: moczowego iest prawie ciągle wypełniony uryną, nigdy bowiem nie może go chory naraz zupełnie wypróżnić, pochodzi to stąd, że kurczenie się włókien muskularnych iego może tylko krótko trwać, potem znów ustaie, chociaż nawet przyczyny pobudzaiące do kurczenia niezupełnie usunione zostały. — W stanie zdrowia czas potrzebny do wypróżnienia uryny wszystkiey zebraney, równa się zupełnie czasowi p który trwa kurczenie się włókien muskularnych pęcherza; lecz skoro kaliber uretry zmnieyszy się, uryna więcey potrzebuie czasu niż kurczenie się pęcherza wynosi, stąd wypada że po przestaniu kurczenia się część iakaś iey pozostać musi. Można się o tém przekonać iak Ducampe robił zwężaiąc sobie p ściskanie członka męzkiego około żołędzi uretrę. w czasie tego doświadczenia powstaią bóle w kanale, powiększona chęć oddaniu uryny, i nieprzyiemne uczucie w pęcherzu moczowym i pachwinie, bóle te zwiększaią się, doświadcza żgania, zdaie się iakby uretra pęknąć miała i uryna przestaie wypływać, chociaż się tylko co ½ godziny r.p. wypróżniła, wkrótce potem oddadź można tyle uryny, ile iey przy doświadczeniu wypłynęło. Stąd łatwo sobie wytłomaczyć dla czego chory niewydaie naraz wszystkiey uryny, z przyczyny zwężenia kanału moczo-

wego i dla wielkości bólow które mu towarzyszyć zwykły.—
Rozszerzony tym sposobem pęcherz moczowy i drażniony przez urynę z czasem rozkładaiącą się zaczyna przechodzić w zapalenie, chęć oddania uryny iest wtedy częstszą, błona zaś szluzowa wydziela wiele śluzu nadaiąc odor przykry i męt urynie, i zatyka niekiedy otwór zwężenia.— Chorzy w tym stanie niezdatni są prawie do żadnéy czynności z przyczyny częstego oddawania uryny, sen nawet ich bywa kilkanaście razy na noc przerywany. Wydarza się niekiedy że owrzodzenie pęcherza sprawia przedziurawienie onego, a wtedy wsiąkniona uryna do pobliskich części albo zabiia chorego, albo sprawia fistułę pęcherzową.— Zapalenie katuralne pęcherza które z zwężenia uretry powstaie można ieszcze uważać po zniszczeniu zwężenia uretry; lecz ieżeli pęcherz w czasie wypełnienia go uryną daie się namacać po nad spoieniem K: łonowych w kształcie tumoru elastycznego; lub ieżeli pęcherz w czasie wypełnienia go uryną nigdy namacać się nad spoieniem K.ści łonowych nieda, ieżeli chory małą tylko ilość uryny zatrzymać iest w stanie, a ma więcéy niż 60 lat, wtedy po uleczeniu nawet zwężenia pęcherz zostaie stwardniały i zdezorganizowany.—

4to. Z kataralnem zapaleniem pęcherza łączy się zwykle nabrzmienie prostaty, a późniéy powstaią w nim niekiedy wrzody, zatwardzenia, wyrośle gębczaste itp dezorganizacye.

Gdy prostata pociągniona iest do współcierpienia, wtedy uryna bywa lepka, iakby włóknista, opadaią z niéy nawet długie włókna

kna podobne do galarety, przylegające do dna naczynia i daiące się rozciągnąć na 2 do 3 stopy bez zerwania się. —

5to Zatrzymana przez tego w pęcherzu uryna, rozpręża czasem urétrę tak, że one nabieraią czasem dyametru kiszek cienkich, a draźnienie ich daie powód do bólów w lędźwiach. —

6to Do niepomyślnych nakoniec komplikacyi z zwężenia kanału mocz. należy także piasek albo kamienie urynowe w drogach urynowych formuiące się, iak to przytaczaią przykłady Hunter Home i Karol Belle. —

Leczenie Zwężenia kanału moczowego wymaga zniesienia przeszkody, która wypływo uryny utrudnia. Trzy są główne metody do tego celu doprowadzaiące. —

1mo Methoda leczenia p. rozszerzenie kanału moczowego. —

2o M. L. p. kauteryzacyą tegoż.

3o M. L. p. przecięcie lub przekłucie przeszkody zwężenie stanowiącéy. —

Co do 1mo Do rozszerzenia kanału moczowego używaią świecze, bond. i wstrzykiwań z pewną mocą wykonywanych —

a Leczenie p. świeczki. — Świeczki są to ciała giętkie, pełne, cylindryczne lub nieco ostrokręgowe 8 do 10 cali długie, znane one iuż są od Trallesa a zatem w wieku 6tym. — Dawniéy do robienia ich używano plastrów, w które wchodziły różne substancye ostre, dziś staramy się tylko aby były gładkie i giętkie. —

Robią się z ołowiu, strun baranich, z płótna pokrytego plastrem nieostrym
i z gummy elastyczney. Ołowiane są po większey części zarzucone iako zbyt
giętkie gdy cienkie, a zbyt twarde gdy są większego dyametru. —
Baranie do kanału moczowego wprowadzone pęcznieią, i tym sposo-
bem mieysce zwężone rozszerzaią. — Używaiąc ich trzeba uważać aby
były dobrze wypolerowane iak Lallemande zaleca i koniec aby miały do-
brze zaokrąglony, inaczey łatwo mogłby przebić ściany kanału moczo-
wego. — Nietrzeba ich zbyt długo trzymać w kanale, przy wydoby-
waniu ich a mianowicie gdy są z oddzielnych części złożone na co pier-
wszy Delpech zwrócił uwagę Chirurgów. — Naylepsze zdaią się być
z płótna pokryte plastrem nieostrym; tudzież świeczki z gummy
elastyczney wydrążone tak, że w nie sztylet cienki ołowiany może się
wprowadzić, stożkowe ostre mogą przebić kanał moczowy. —
Jakakolwiek świeczka użyta rozszerza kanał moczowy i drażni.
Ciskania i rozszerzania dowodem iest wypiętnowanie na świeczce zostaią-
ce, tudzież świadczy o długości zwężenia, drażnienie zaś pokazuie się
p. ból i wypływ materyi śluzowey. — Używa się zaś świeczek następnie
Gdy chory odda iuż urynę, bierze się świeczka nasmarowana oliwą lub
maścią łagodną w prawą rękę, w lewą członek męzki się podnosi,
daley wprowadza się świeczkę i posuwa się aż do spoienia k^{ci} łonowych
dopomagaiąc temu p. pokręcanie iey i pociąganie członka męzkiego.
Gdy koniec doszedł do spoienia k^{ci} łonowych, spuszcza się członek na

dół

dół dla zmnieyszenia krzywości i znów posuwa. Jeżeli wczasie wprowadzania oney napotykamy na przeszkodę, trzeba ią wyciągnąć i znów posuwania probować, tudzież mieysce to w którem się zonda zatrzymała, palcami podpierać, czasem w tym celu palec wskazuiący do K. O. zaprowadzamy.— Swieczkóm nieco grubszym trzeba dadź przyzwoite zakrzywienie, czasem zaprowadzenie świeczki połączone iest z W^{ą} niedogodnością, z różnych przyczyn, a mianowicie gdy otwór zwężony nieodpowiada środkowi dyametru K. M. gdy przystąpią spazma Mlow uretrę otaczaiących, lub samey uretry, gdy poprzedzaiące wprowadzenia świeczki dały powód do nabrzmienia błony śluzowey uretry, nareszcie gdy się kilka zwężeń znayduie.—

Podług różnych tych przyczyn trzeba rożnie postępować wcelu ułatwienia tey operacyi.— I tak w 1^{szym} razie gdy otwór zwężony nie odpowiada środkowi dyametru K. M: o czém za pomocą zondy probierczey Ducampa przekonać się można, wtedy dla łatwieyszego wprowadzenia świeczki do otworu o którym iuż wiemy że się znayduie zgóry dołu lub boku można użyć narzędzia Ducampa konduktorem zwanego.— Jest to zonda z gummy elastyczney 8 cali długa, z obu stron otwarta i iak wszystkie narzędzia Ducampa podziałkę maiąca, koniec iey który się wprowadza do K. M. ma otwór tak W^{ki} iakiego potrzeba do przepuszczenia świeczki, a prócz tego koniec ten iest grubszy w 1^{szym} sciance tak że p to otwór nieodpowiada środ-

kowi

kowi uretry, takie urządzenie narzędzia robiło, że zaprowadziwszy go do uretry, można zawsze otwór iego naprzeciwko zwężenia K.M. natrafić, a tém samém z łatwością świeczkę aż do samego zwężenia zasunąć.— W 2gim razie ieżeli zaprowadzeniu spazma przeszkadzaia, wtedy dobrze iest rozcierać zwolna 1mą ręką perynaeum, popychaiąc zwolna świeczkę drugą ręką. albo pozostawić p. niejaki czas świeczkę wprowadzoną aż do mieysca przeszkody, a potem znów próbować. 3o W razie zadrażnienia zapalenie p. poprzedzaiące wprowadzanie świeczek zrządzone, uprosić należy przystawieniem pijawek, enem rozmiękczaiących, kąpieli ciepłych, itp środków.—

Tam gdzie iest kilka zwężeń a p. wszystkie razem świeczka przeprowadzoną bydź nie może, trzeba każde rozpychać z osobna.— Przytém pamiętać należy że żadne gwałty, tylko sama cierpliwość, doprowadzić nas może do celu.—

Po wprowadzeniu świeczki do kanału trzeba ią umocnić, co niektórzy za pomocą nici bawełnianych robili, któréy środek przywiązany do główki świeczki, dwa końce po za żołądź wiąże się w ieden węzeł, daléy opasuie członek potem znów wiąże się we 2o węzły i nareszcie odprowadza się do zrządy główki.— Inni przytwierdzaią końce po za żołędzią za pomocą tasiemki plastrem lepkim posmarowanéy, i do okoła członka założonéy.—

Nakoniec wielu znów pierścienia elastycznego używaia, a to dlatego żeby uniknąć ściskania członka męzkiego w czasie erekcyi

często powstaiący. — Zaprowadziwszy i utwierdziwszy świeczkę pozostawia ią się pg methody dawnieyszey p czas krótszy lub dłuższy pg drażliwości chorego i pg tego iak on z tego mnieyszego lub większego dozna ie bólu. — Jakkolwiek bądź p 2a 3 i 4 dni pierwsze niezostawia się iey iak ¼ i ½ godziny rano i wieczorem. —

Gdy się iuż uretra do obecności świeczki przyzwyczai wtedy zostawia się ią p czas dłuższy, a nareście ciągle i wtedy się tylko wyimuie gdy chory ma oddawać urynę; powiększamy także grubość dopóki niedoydziemy do świeczki maiącey 3¼ linii dyametru, wtedy się iuż tylko co 2gi dzień zakłada, potem iescze rzadziey, nakoniec całkiem używać się przestaie. — Sposobowi dopiero opisanemu zarzucaią; —

1mo że iest bolesny i długociągły. 2o że zmnieyszyć tylko może chorobę, ale iey radykalnie nie iest w stanie uleczyć. —

Jakoż pierwsze wprowadzenie iest b: bolesne, sprawia drżenie nóg, poty zimne, a nawet i mdłości ieżeli świeczka nieco dłuższy czas w uretrze zostawiona będzie. — Są chorzy którzy iey p. długi czas nie mogą znieść, dłużey iak 8 i 10 minut, tak dla bólu w uretrze iako i chęci oddawania uryny choć niezaprowadzona iest do szyi pęcherza, nareszcie dla bolesney akcyi członka, zresztą nieraz p. długi czas zawieszać tę czynność przymusza nas zapalenie uretry; wszystkie S-pta tryppra przedstawiaiące, a przechodzące niekiedy do poblizkich organów, iadra, gruczołów pacierznowych do tkanki ko-

morkowey

mórkowy i międzykrocza, dlatych to przeszkód wymienionych, leczenie to przedłuża się do 3. 4. 9 miesięcy a nawet i do roku, a nawet i w końcu kuracyi nieotrzymamy dyametru, równego kalibrowi uretry w stanie naturalnym, dla zdziałania go, bowiem, wprowadzone świeczki p. ujście uretry zew: zawsze mają średnice ujścia niewyrównywującą, która po społecie węższa iest od nayszerszych części uretry. — Jak bolesna zaś i pracą nabyta ulga w chorobie nietrwa ciągle, i owszem częstokroć w końcu 1° to w 2gim roku na nowo kuracyą chorzy rozpacząc się przymuszeni. Jakkolwiek bądź zawady te nietyczą się wszystkich chorych, doświadczenie bowiem uczy, że nieraz kuracyi tej małe tylko towarzyszą cierpienia, że się może ukończyć w 2ch miesiącach, że nareszcie nierzadkie są przykłady radykalnego uleczenia. Pomyślnych skutków, wtedy szczególniey p. Lallemanda, spodziewać się można gdy zachowane będą należne ostrożności, do których należy: ażeby 1mo Niezostawiać nigdy ciągle świeczki w K. M. ale z początku kuracyi p. ½ godziny, przy końcu zaś p. 2 godziny naywięcey na dzień. —

2do Ażeby iéy nieprzeprowadzać do samego pęcherza, chyba że się domyślamy rozdęcia naczyń w bliskości tego. —

3tio Aby nigdy gwałtownego gniecenia niewykonywać na miejsce zwężenia 4to Nakoniec ażeby zamiast świeczek zwyczaynych zaczął używać świeczek brzuchatych iak skoro tylko

świeczka zwyczayna maiąca $3\frac{1}{4}$ dyametru przewężenie przeprowadzić się daie. Swieczki b. brzuchate p. Dawmpa, wyrobione maią przy końcu 2 linie (to iest są cienkie) we środku długości zaś nawet kilkunastu liniy, grubsze tak że średnica do 4 liniy dochodzi. Maią one szczególniey tę zaletę że rozszerzaiąc zwężenie nierozciągaią tylko momentalnie wyście Urętry. —

Leczenie przez Sondy

Użycie sond iest b. dawne kształt ich u Rzymian był ten sam, co dzisiay.

Podług Celsa były robione z miedzi długie na 9 do 15 cali, późniey używali srebrnych, dla zapobieżenia drażnienia i zapalenia w bliskości K^{ści} łonowych, Jan Ludwik Petit zmienił ich kształt i nadał im dwa zgięcia podobne do S. —

Z tém wszystkiem nawet tak zmienione sondy metaliczne drażniły kanał co dało powód do wymyślenia sond giętkich. — I tak Wanhelmond robił ie ze skóry cienkiey połączonéy kleiem; Fabrycius ab aqua pendente z rogu, w 17 wieku poczęto używać z drutu srebrnego spłaszczonego, zwiniętego spiralnie okrytego pargaminem, przytwierdzonym iedwabiem nieokręconym, a na wierzchu pokrytym plastrem wirtenberskim Macquem doszedłszy sposobu rozpuszczania gummy elastycznéy, podał myśl do robienia sond giętkich R: 1768 ze z Bernard także w Paryżu złotnik, zaczał ie robić które składały się z iedwabiu, materyą elastyczną rozpuszczonéy gummy powleczonego. —

Co do grubości: Francuzi robią 13 N^{rów} sond rozmaitych tak że 1^{y} ma $1\frac{1}{2}$ linii dyametru następne zaś o $\frac{1}{4}$ linii więcey, tak że N^{r} 13 ma 4 linie dyametru.

Po zaprowadzeniu sondy do pęcherza wyimuie się z niey sztylet zatyka się kołeczkiem drewnianym maiącym główkę odgiętym wtenczas, gdy chory ma chęć odda

wania

wania uryny, nareście utwierdza się tak sondę podobnie iak świeczkę.
Zaprowadzenie sondy z łatwością uskutecznione bydź może u człowieka ma-
iącego niezwężoną uretrę zwłaszcza przez Chirurga wprawnego; lecz ieżeli w u-
retrze znayduie się zwężenie, wtedy nayzręcznieyszy nawet operator, niepo-
kaney wprowadzeniu sondy doznaie trudności, i owszem ieżeli w prosta-
tyczney części K. M. zwężenie się znayduie nierównie łatwiey iest prze-
prowadzić świeczkę przez niego niż sondę. Nieuważaiąc iednak na te prze-
szkody Chirurgowie używaiący tego środka w zwężeniu uretry, koniecznie
staraią się zaprowadzić naprzód sondę cienką metaliczną giętką na
końcu spiczastą, którą przez dni 2 i 3 dłużey w zwężeniu zostawuią, po-
tem na iey mieysce wsuwaią sondę elastyczną co 8 i 10 dni takową odmie-
niaiąc. Niebezpieczeństwo z tą methodą połączone tém iest większe im
szczupleyszy iest otwor zwężenia uretry, który niedaiąc przeyść sondzie
inaczey się nieda rozszerzyć iak po rozdarciu lub przebiciu zwężenie
to stanowiących błony lub nabrzmienia. Jeżeli zwężenie uretry uformowa-
ne iest przez błonę co się nayczęściey wydarza, wtedy udaie się niekiedy bez
przypadku, bo błona ta mniey zwykła czynić oporu niżeli ściany
uretry; lecz gdy przyczyną zwężenia iest zatwardzenie uretry, wte-
dy sonda doszedłszy do zwężenia znayduie tu większy opór niż w
ścianach uretry, ześlizguie się i robi sobie drogi fałszywe.—
Trudność zaprowadzenia sondy a razem niebezpieczeństwo, tém
iest większe im większe iest zwężenie. — Jeżeli zamiast 1go kilka

48. 55

się zwężeni znayduie. Sonda kończasta tim większą ma niedogodność że utworzywszy sobie drogi fałszywe może bydź daléy wpychana, niespostrzegaiąc o tém operatera. Fałszywe drogi robią się tylko czasem pod błoną śluzową uretry, częścią zaś przebiiaią ią zupełnie, i albo wtedy dochodzą aż do spoienia K^{ści} łonowych, albo łatwiéy ieszcze do K. O. którą niekiedy przedziurawiaią.

Bywały przykłady że témi drogami sonda doszedłszy do dna pęcherza gdy ią coraz mocniéy popychano, przebiiała pęcherz, a w takim razie wypływaiąca uryna zdawała się bydź dowodem przebicia przeszkody, tu śmierć mylność okazała. Skutkiem dróg fałszywych iest zapalenie części poblizkich, potem abscessa i wsiąknienie uryny do tkanki komorkowéy, zwłaszcza ieżeli zranienie aż po za zwężenie dochodzi. — Lecz chociaż szczęśliwie udaie się wprowadzić sondę do pęcherza, ciągłe draźnienie które ona na uretrę wywiera, sprawia ból, nabrzmienie członków, gorączkę. — Spoczynek, kataplazma, kąpiel. upuszczenie krwi, piiawki dyeta, napoie rozmiękczaiące, zaledwie ułagodzić te S^{pta} zdołaią, do których niraz przyłącza się zapalenie iader i gruczołów pachwinowych, abscessa w międzykroczu itp. —

Sondy zbyt daleko zasunione do pęcherza mo: powodem są do zapalenia i przedziurawienia téy części pęcherza z którą komunikuią; stąd śmiało twierdzić można że leczenie zwężenia

sondą zamierzonej nieodpowiada i na. W. niebezpieczeństwo chorego wysta-wia. —

Trzeci sposób rozpychania K. M. p. użycie wstrzykiwań z parną mocą do kanału moczowego. — Wstrzykiwania te używane już były p. Frei a poźniey Sömmeringa. W tym celu wprowadziwszy do K. M. za pomo-cą szprycki oliwę albo oléy iaki opiatyczny, trzeba zatkać otwór uretry i p. pociskanie członka męzkiego starać się przeprowadzić tenże p. zwężenie. — Sposob ten iest szczególnie wtedy wskazany, gdy zwęże-nie iest b. znaczne tak, że świeczka przeprowadzić się nieda; a w ta-kim razie można go uważać za sposób przygotowawczy do użycia le-czenia p. świeczki v. środki kaustyczne. —

2° Methoda p. kauteryzacyą. Metho: zwężenia K. M. p. kauteryzacyą zależy na zniszczeniu do pewnego stopnia za po-mocą środków kaustycznych tych części które zwężenie stanowią a to działaiąc na nie od przodu ku tyłowi, albo od zewnątrz ku wewnątrz. Kauteryzacya mieysca zwężenia w kanale moczowym od przodu ku tyłowi znana iuż od b. dawnego czasu potem za-pomniana, wznowioną została p. Huntera a Eberard Home, Petit Delpech Civiali starali go się wydoskonalić.

Do kauteryzowania tego Hunter Home i inni przeznaczaią świeczkę uzbroioną maiącą osadę na końcu, i przytwierdzaią na końcu masse lepką, mały wałeczek Saletranu srebra którego

boki pokryte są a przodek wolny. Civiale zaś osadza nierównie mocniéy Saletran srebra w małym cylindrze platynowym lub złotym i przytwierdza do świeczki elastyczney lub srebrnego dróta, które za pomocą rurki elastyczney aż do mieysca zwężenia zaprowadza. –

Używanie świeczki uzbroioney iakimkolwiek bądź sposobem równie iak narzędzia Civiale wymaga zawsze pewnych ostrożności, a szczegolniéy warunku tego ażeby ani w Organizmie niebyło żadnego stanu gorączkowego, ani w częściach płciowych żadnego mocnego zdrażnienia. – Naylepiéy operacyą te robi zrana gdy chory iest ieszcze w łóżku, w zimie zaś w pokoiu ogrzanym. – Przyprowadziwszy Saletran srebra do zetknienia z mieyscem zwężenia, trzeba go utrzymać w mieyscu ½ minutę potem po wyięciu narzędzia z uretry zachować kazać spoczynek choremu ½ godzinę. 2ga kauteryzacyą robi się wtedy gdy strupek uformowany ½ 1a kauteryzacyą odpadnie kawałkami lub całkiem w postaci błonki białéy soczewkowatéy, co około dnia 3 z 4o wydarzać się zwykło. – Pierwsze applikowanie tym sposobem Saletranu Srebra niezwykło sprawiać znacznych bólów, następuie po nim tylko lekkie palenie ½ 1na godzinę trwaiące. –

W dalszym ciągu Kuracyi pokazuią się znaki zapalenia K.M, wypływu materyi śluzowéy i wtedy applikowanie bywa łatwe. Podobne Kauteryzowanie powtarzamy 4. 8, 12, 20, a nawet i kilkaset razy a Home cytuie nawet i 1958 – razy powtarzać Kauteryzacyą

ryzacya masiano. W ciągu kuracyi niedaie się widzieć polepszone oddawanie u-
ryny, aż póki całkiem zwężenie zniesione niebędzie. Nayważnieysza nieprzy-
zwoitością tey methody iest 1mo że część KM przed zwężeniem położona iest
wystawiona na drażnienie a nawet i zniszczenie. 2do że może nastąpić nie-
pełne zatrzymanie uryny 3tio że można zrobić drogę fałszywą 4to Nie-
kiedy powstaią gwałtowne krwotoki 5. Czasem choroba powraca tru-
dnieysza daleko do uleczenia. —

Co do 1o Drażnienie i t. d. — zniszczenie tey części uretry która się przed
zwężeniem znayduie wynika albo z bezpośredniego dotykania się Sa-
letranu Srebra z uretrą w czasie wprowadzenia świeczki uzbroiony
wyiąwszy tylko narzędzie Civiale; albo z rospuszczenia się iakieyś
części Saletranu Srebra w śluzie uretry; albo nareszcie stąd, że ka-
łeczek Saletranu Srebra może wypaść do uretry z mieysca swego, lub
iak w narzędziu Civiale może się ukruszyć. —

W ostatnim tym przypadku Hom radzi popchnąć go aż do zwę-
żenia go aby tylko działanie swe na niego wywierał. Postępowa-
nie to iednak niebezpieczne przyległych części od zniszczenia w
skutek czego następuie wsiąknienie uryny, krwotok, a późniey
blizna b. ieszcze przeszkadzaiąca wypływowi uryny. —

Co do 2o Methodą tą zniszczy się zwężenie od przodu ku tyłowi, szczu-
płość zaś otworu pozostaie aż do końca kuracyi. Jeżeli więc applikowa-
ny Saletran Srebra sprawi mocne zapalenie a tym samem nabrzmie-

nie

=mienie może stąd powstać zupełne zatrzymanie uryny przymuszaiące do przekłucia pęcherza iak tego sam Home 6. przykładów z własney praktyki przyłącza.—

Co do 3º Drogi fałszywe utworzyć się mogą albo p. to że świeczka niezastosowana do skrzywień uretry, ieżeli będzie nagle do tych wsuwana, oprzeć się może o ścianę uretry, albo gdy Saletran srebra się rozpuści działa szczególniey na spodkową ścianę.—

Co do 4º Krwotoki z uretry powstaiące bywaią tak obfite że niekiedy wypływa ilość krwi do kilku funtów wynosząca, powstaią one zapewne z nadwerężenia ciał gąbczastych. Przypadek ten choć sam iuż niepomyślny rownie złe może pociągnąć za sobą skutki, gdyż krew skrzepła iest w stanie zatrzymać urynę zupełnie Home zastawia go sobie samemu, gdyż pościskuiąc członek w celu zatrzymania krwotoku nie zapobiegamy temu lecz zwracamy krew do pęcherza.—

5to Blizna iest twarda i nieforemna a gdy się później znow zwężać zacznie nayskutecznieysze środki nic zdziałać niepotrafią.

Duampe widział podobną bliznę 18 liniy długości wynoszącą.—

Whately chciał poprawić tę methodę od przodu ku tyłowi tem, że umieszczał ¼ grana tey substancyi z dostateczną ilością gummy arabskiey zamiast Saletranu srebra 3 do 4 liniy, przez to iednak unika się tylko pozostania w większey ilości Sal. srebra w uretrze, inne zaś niedogodności się pozostaią. O Kauteryzacyach od zewnątrz

ku wewnątrz czytamy iuż w pisarzach wieku 17go. Pomiędzy poźniey szemi wznowił go Whately, udoskonalił zaś Ducampe po nim Leviale Amussat i Lallemand. Whately wprowadza świeczkę do mieysca zwę żonego; maiącego w końcu swoim mały dołek w który się kładzie kawałek potażu kaustycznego wielkości połowy łepka szpilki zwierzchu pokrywa się tłustością, taka powinna zostawać w zwę żeniu blisko 2ie minuty, operacya ta powtarza się co 7 dni. — Sposób ten iest niedostateczny szczególniey dla tego że się mało bardzo środka używa iuż i tak nie b. mocnego, który się rostopi i pomięsza z tłustością może się bezskutecznym zrobić. —

Nierównie doskonalszy iest sposób Ducampa zapomocą narzędzia Porte-caustique. Jest to rurka z gummy elastyczney 8 cali długa 3 linie szeroka; maiąca na końcu wszrubowaną rurkę platyno wą téyże grubości, ale na 11 liniy długą i przepuszcza otworem naprze ciw iéy będącym pręcik wewnątrz narzędzia tego umieszczonym. Pręcik ten składa się ze świeczki elastyczney 3½ cala długi do któ rego przytwierdza się cylinder platynowy 10 liniy długi, a trzy linia dyametru maiący. — Cylinder dopiero opisany ma na 2 linie od przodkowego końca wydrążenie 3 linie długie, ½ głębokie a ¾ linie szerokie wydrążenie na umieszczenie Sale: srebra w niém. —

Użycie narzędzia tego iest proste, nasmarowawszy go oliwą i wci snąwszy cylinder platynowy do rurki, wprowadza go się w uretrę

61

aż do mieysca zwężenia, gdy do mieysca tego doydzie wysunąć należy z rurki cylinder p. co ten wchodzi do środka zwężenia i wprowadza w to Sale: srebra. Jeżeli środek zwężenia iest w samym środku uretry, wtedy wprowadziwszy cylinder, obracać należy całe narzędzie około osi, dlatego ażeby wszystkie punkta zwężenia działaniu iego uległy. Gdy zaś otwór iest z góry dołu v. boku, wtedy zamiast rurki cylindrowey użyć należy rurki z 1nej strony wypukłey.

2do Saletran srebra wykierowac ku części zwężoney, potem poteyrkularnie tylko obracać p. co części zdrowe ochronione będą. Operacya ta nayw więcey powinna trwać minutę, poczem wciąga się potem prężik w pochwe i narzędzie wyimuie się z uretry, w 2ch dni strup odpada a więc powtórnie kauteryzowanie robione bydź może i tak następnie dopóki p. mieysce zwężenia nie da się z łatwością przeprowadzić sonda v. świeczka No 6to to iest przeszło 2 liniy maiąca, poczem przestać dalszego kauteryzowania i dokończyć kuracyi świeczkami v. brzuchalemi poczynaiąc od 2½ liniy dyametru i idąc stopniami do takich co 4 linie wynoszą, każde No świeczki zaprowadza się do uretry rano i w wieczór p. 3 dni i zostawia p. 15 v 20 minut, gdy iuż doydziemy do No ostatniego wtedy po tygodniowem używaniu go dosyć raz tylko zaprowadzić do uretry i zostawić go p. kilka minut, a potem po 4ch v 5 dniach raz na dzień i zaraz go wyimować

U większéy liczby chorych p. Ducampa leczonych 2ᵒ v. 3razy powtarza-
na kauteryzacya dostateczna była. — Gdy po uleczeniu zwężenia w 1szém miey-
scu okazuie się zwężenie w 2 i 3cim, zwężenie to tym samym sposobem tra-
ktować należy. Zwężenie to 2ᵒ i 3ᵒ wydarza się na 6. v. 6½ cala od wyścia
zewnętrznego, gdzie kanał ten zaczyna się nieco skrzywiać, w leczeniu więc
tego należy używać rurki elastyczney, na końcu nieco skrzywionéy. —
Gdy zwężenie ma kilkanaście linij, nieodrazu się kauteryzuie ale po
2 v. 3 linie na raz. Ilość Saletranu Srebra na raz nie powinna prze-
chodzić 1/6 grana. — Dla utwierdzenia Sal: Srebra w wydrążeniu
roztopia go się za pomocą płomienia ze spodu cylindra działaiącego
(: w wydrążenie to wchodzi ½ grana :). —
Methoda iednak Ducampa iakkolwiek lepsza od poprzedzaią-
céy ma iednak swoie wady, a mianowicie wtedy gdy się zwężenie w ka-
nale moczowém znayduie tam, gdzie kanał moczowy zaczyna się
skrzywiać pod ko: łonową. Lallemande ie naylepiéy wykrył, i dla
poprawienia iéy, ażeby środek kaustyczny z pewnością mógł bydź
wprowadzony do zwężenia, tudzież ażeby wykonać kauteryzacyą
zwężenie w całéy iego długości, podał narzędzie zwane sondą do kau-
teryzowania, w któréy głównemi częściami składowemi są: rurka
platynowa, po obu końcach otwarta i pręt platynowy w rurkę
tę wchodzący o 7 linij od niéy dłuższy, mogący końcem swoim ołówko-
wy zatkać otwór przódkowy rurki, tudzież przy końcu tym maiący

rowek tylko dłuższy iak Ducampa, przeznaczony do przyięcia Salet. srebra przekonawszy się o mieyscu zwężenia i długości do czego ostatniego służy świeczka woskiem powleczona, która potem wyięta pokazuie na sobie kształt długości zwężenia odpowiadaiący, wprowadzamy naprzód świeczkę Lallemanda z prętem wniey ukrytym aż w samo zwężenie, daley wyciągamy rurkę o tyle ażeby przez to odkryty rowek pręta Saletrazem srebra wypełniony, wyrównywał zwężeniu temu co do długości, następnie pokręca się do około przez iedną minutę, nareszcie wsuwa go znów do rurki i całe narzędzie wyciąga zewnątrz. Jeżeli zwężenie znaydnie się w krzywey części kanału moczowego; wtedy Lallemande używa sondy zgiętey podobnie urządzoney, tylko że oprócz iednego pręta trzeba mieć kilka maiące w sobie utwierdzony Saletran srebra z dołu góry albo boków, stosownie do mieysca gdzie trzeba kauteryzować, część górną, boczną, dolną K. M. — W przypadkach takich że sonda ze sondą Lallemanda do kauteryzowania nie może się zmieścić do kanału rozpoczyna on kuracyą przez rozszerzanie za pomocą świeczek. Methoda Lallemanda rożni się ieszcze od Methody Ducampa w tem, że on nieprzestaie kauteryzować gdy przechodzi iuż sonda No 6. — Doświadczenia bowiem pokazały że często iest niepodobno zas ty kuracyi za pomocą tylko świeczek dokończyć; osobliwie gdy zwężenie iest twarde i długie. Używaiąc w takim razie świeczek samych nie tylko że pożądanego celu nie osiągamy, ale sprawiamy mocne bóle i zapalenia. — Były owszem przypadki

gdzie Lallemande musiał kauteryzować gdzie iuż przechodziła sonda N^ro^ 10. Z tego pokazuie się że Methoda ta iest właściwie methoda mięszana, gdzie oprócz środków kaustycznych używa i mechanicznie działaiących środków. — Używanie iey zasługuie na pierszeństwo przed methodą samych świeczek: ieżeli otwór zwężony iest b. szczupły, długość zwężenia b. znaczna, ieżeli zwężenie od dawnego czasu trwaiące stało się b: twarde, nareszcie ieżeli drażliwość Ka: moczowego iest tak W^a^, że chory нало obce p. czas nieco dłuższy nie iest wstanie znieść. — W przeciwnym razie lepiey używać świeczek, osobliwie gdy zwężenie znayduie się po za częścią gębczastą urethry w którym to razie kauteryzowanie może pociągnąć zniszczenie zbyt cienkiey błonki urethry, albo gwałtowne krwotoki. —

Trzecia główna Methoda leczenia Zwężenia K: M. zależy na przecięciu zwężenia albo na przekłuciu onego; dziś iednak zarzucona powszechnie, albo w użyciu iey ograniczaią się do tego przypadku Chirurgowie, gdzie po zrobieniu drogi fałszywey niepodobna zaprowadzić ani sondy ani świeczek. —

O Zrośnieniu Kanału Moczowego. —

Zrośnienie K: M. iest pospolicie wadą współurodzoną, i w takim razie ma mieysce albo w samém wyściu urethry, gdzie się znayduie cienka błonka albo zaymuie punkt urethry nieco odległeyszy. — Prócz tego wydarza się zarośnienie urethry w mieyscu onemu właściwym na żołędzi wraz z otworem nienaturalnym, w pewney od mieysca tego odległości, co się nazywa hypospadias. — Zrośnienie 1^go^ rodzaiu wymaga przekłucia lancetem

lub,

lub troygraniem a potem zapobieżenie powtórnemu zrośnieniu za pomocą waleczków z szarpii w oliwie namoczonych, z za pomocą świeczek. –

Tam gdzie przekłucia zrobić nie można, otwieramy kanał moczowy poza zrośnieniem w mieyscu wyprężenia onego p[rzez] urynę nagromadzoną. —

Co się tyczy hypospadias ta wtedy tylko może wymagać operacyi gdy będzie przyczyną niepłodności mężczyzny. —

O Zwężeniu pochwy maciczney

Zwężenie pochwy Ma: iest albo współurodzone, albo przypadkowe, rozciąga się albo do całego kanału albo do części, a mianowicie wchodu do pochwy. – Zwężenie tylko samego wchodu łatwo się rozpoznaie za pomocą sondy która p[rzez] zwężenie to zaprowadzona z łatwością na boki może bydź posuwana ku górze aż do 2[ch] cali daley zaprowadzić się daie po przebyciu zwężenia. – Do przypadkowych przyczyn wady tey niekiedy współurodzoney należy poród trudny, choroby ospy, wrzody weneryczne, nieostropne używanie wstrzykiwań sięgaiących po porodzie itp sprawuiące zapalenie dolney części pochwy, a potem cząstkowe ich zrośnienie. – Zwężenie podobne mało rzuy kto b. mało utrudniać odpływ krwi wczasie menstruacyi, ale iest na przeszkodzie obcowaniu i dlatego wymaga rozcięcia a potem utrzymania wodddzieleniu części aż do zabliźnienia. – Zwężenie całey pochwy rzadko kiedy pochodzi z przypadku, ale nayczęściey iest współurodzone, co poprawić iest b. trudno, gdyż narzędzi ostrych używaiąc łatwo można zranić K.O. z pęcherz moczowy, inne zaś narzędzia p[rzez] grubość tylko drażniące, rzadko do pożądanego celu doprowadzaią. Są iednak

przykłady uleczenia dokładnego tym ostatnim sposobem zwężenia tak zna-
cznego że zaledwie pióro do pisania wprowadzonem bydź mogło; ale co b:
ieszcze zastanowienia iest godnem w Pamiętnikach Akademii Paryzkiey czy-
tamy 2a przykłady zwężenia P: M: które się siłami samemi natury
u kobiet ciężarnych rozeszły, ieden przy końcu samey brzemienności
a drugi dopiero w czasie samego porodu.

O Zrośnieniu Pochwy Maciczney.

Zrośnienie P. M. rozróżniamy na zupełne i niezupełne podług tego iak krew
w czasie menstruacyi albo całkiem z pochwy maciczney wypływać niemo-
że, albo tylko z trudnością wypływa. — Wada ta u niektórych iest
współurodzona, u innych nabyta, co iest iednak b: rzadkie.
Zrośnienie współurodzone niezupełne iest zwykle skutkiem wadliwego
ukształcenia błony panieńskiey *Hymen* która czasem bywa okrągława
małym tylko otworem w środku przedziurawiona, niekiedy zaś w ta-
kim razie iest półxiężycowa, ale z części iey środkowey wychodzi
więzadło przyczepiaiące się poniżey wyścia kanału moczowego i zo-
stawuiący po obu stronach tym sposobem otwory przez które sonda
do pochwy maciczney zaprowadzona bydź może. —
Naypospolitszy rodzay zrośnienia P. M. iest 1y, 2gi iest b. rzadki.
Zrośnienie P. M. współurodzone zupełne iest także 2ch rodzaiu,
to iest albo pochwa zamknięta iest błoną — + grubą, która nieco innego

stanowi iak tylko błona Hymen bez żadnego otworu, albo liteż brak pochwy maciczney w części v. całkiem, a na mieyscu tey znayduie się substancya twarda włóknista. Nayczęściey wydarza się zamknienie pochwy maciczney błoną Hymen. O wadzie tey zwykle dopiero ostrzegaią nas Sptz szczególne w czasie doyrzałości dziewcząt: krew wyciskaiąca się z macicy nie znayduiąc otworu przez któryby wypływała, nagromadza się naprzód w pochwie, a potem w samey macicy, sprawia uczucie ciężaru, toż i nabrzmienie z początku nie b. znaczne; lecz później coraz bardziey wzrasta do tego stopnia że go za brzemienność wziąść można, wytężony zaś Hymen występuie po za wargi w postaci tumoru Wr. podobnego do wywrócenia pochwy maciczney lub opadnienia macicy. Fenomena podobne poprzedzone zwyczaynym prodromus menstruacyi powracaią co miesiąc, i coraz staią się uciążliwsze, a chora doznaie ciągłego cierpienia, nareszcie do nabrzmienia brzucha przyłącza się nabrzmienie piersi, co tem więcey pozór brzemienności robi, tak że samo tylko obeyrzenie części płciowych w tém oświecić nas zdoła.... Samey sobie zostawiona chora umiera pospolicie, gdyż w rzadkich tylko przypadkach Hymen pęka dobrowolnie. —

Dla odwrócenia więc tak smutnego wypadku trzeba tę błonę przeciąć przez co naprzód wydobywa się z pochwy maciczney pewna ilość krwi wodnistey z impetem a potem zwolna po trosze przez czas niejaki. —

Zapobiegamy powtórnemu zrośnieniu po operacyi zaprowadzaiąc w otwór

zrobiony z kilku razy [illegible] z skubanki, a dla wyprowadzenia z pochwy z pochwy maciczney kawałków krwi skrzepłey robimy wstrzykiwanie z wody ciepłey itp. — Operacya dopiero wzmiankowana iakkolwiek prosta i sam Hymen obrażaiąca staie się czasem przyczyną wyprężenia brzucha bolesnego, womit i innych znaków zapalenia Peritonei, powstałych zapewne wskutek gwałtownego wypróżnienia krwi z macicy, podobnego do tego, iak się to czasem dzieie po porodzie. w takim razie należy upuścić krwi i w ogólności leczyć przeciw zapalnie.

Brak pochwy maciczney w części, lub zupełnie, w różnych pokazuie się modyfikacyach.

Itak 1mo U niektórych kobiet nie ma żadnego śladu części płciowych zewnętrznych, a w mieyscu tych rozciąga się tylko od uyścia zewnętrznego kanału moczowego aż do otworu stolcowego iakby Rapha podobnie iak u mężczyzn. Brakuie tutay zazwyczay łechtaczki, albo iest ona b. mała, uretrze zaś odpowiada otwór mały z którego uryna wypływa. —

2do U innych widzieć można 2 fałdy podobne do warg większych, ale roztworzywszy nie pokazuią się ani wargi mnieysze, ani żadnego wchodu z otworu do pochwy maciczney i tylko widać Raphe. —

3tio U innych znów znayduią się części płciowe zewnętrzne, ale pochwa niema iak naywięcey $\frac{1}{3}$ długości zwyczayney i kończy się wklęsłością sklepistą, powyżey którey iest substancya twarda. —

Zresztą iakiekolwiek iest ukształcenie części płciowych zewnętrznych zaprowadziwszy z iedney strony sondę do Po: maciczney, z 2giey palec do kiszki odchodowey, ieżeli palec z łatwością czuie sondę, dowodem to iest że tylko cienkie błony przedzielaią go od niego, a tém samem że wewnątrz nie masz śladu P. M. żadnego, Kiszka zaś odchodowa bezpośrednio się pęcherza moczowego dotyka; lecz ieżeli przeciwnie palec w K. O. umieszczony nieczuie sondy w pęche: mo: znayduiącey się iak tylko za pośrednictwem substancyi twardey i grubey, wnioskować trzeba że iest iakiś zaród P. M. ale substancyą włóknistą napełniony. —

Z brakiem P. M. łączy się nieraz także brak macicy, albo przynaymniey niewykształcenie iey do tego postępuie stopnia, że organ ten nie iest zdolny do menstruacyi. — W takim przypadku kobieta nawet dorzsawszy niedoznaie nawet żadnych niedogodności, ale niezdolna iest do obcowania i iest niepłodna. Tego rodzaiu kobieta była na klinice Dupuytrena w 1823 r., przeciąg 30 lat życia była zdrowa, nie miała menstruacyi, ani Spłów którehy się o dążeniu natury do menstruacyi domyślać kazały, kobieta ta o wadliwém swém ukształceniu niewiedziała, pomimo tego że 4 lat połączona była węzłem małżeńskim. Do kliniki dostała się dla fistuły K. O. i tę śledząc odkrył przypadkiem brak pochwy maciczney. —

W czasie pobytu w klinice z niewiadomey przyczyny dostała zapalenia

palenia wątroby, na która gdy umarła Autopsya pokazała. —

1mo że Wątroba była napełniona znaczną ilością abscessów; że wargi i Clitoris były zwyczayney W^ści^, równie iak wiązadła okrągłe macicy i trąbki Falopa, ale macica była b. mała nierozwiniona, i ani w niey ani w trąbach Falopa żadney próżności niebyło, i ani śladu po: macicy. —

Brak P.M. z obecnością macicy dobrze uorganizowaney, w peryodzie dojrzałości, sprawia Spła podobne iak zrośnienie P.M. za pomocą Hymenu, tylko że nagromadzenie się tu krwi nie robi żadnego nabrzmienia między wargami wstydliwemi. Jedynym środkiem zaradczym w tym razie iest utorowanie sztuczney drogi aż do jamy macicy a to p. międzykrocze, lub Kiszkę odchodową. — Pierwszego rodzaiu operacya wtedy się tylko da wykonać, ieżeli w miejscu P.M. znaydnie się większa v. mnieysza grubość substancyi włóknistey. — Dostaiemy się zaś do macicy p. K.O. gdy substancya włóknista w miejscu P.M. całkiem się nie znayduje. —

Wykonywaiąc 1ą z tych operacyi wystawieni iesteśmy na niebezpieczeństwo zranienia pęcherza mo: lub K.O., obiedwie zaś staią się przyczyną gwałtownego zapalenia nawet śmiercią się kończącego. —

O Zrośnieniu i Zwężeniu Ust Macicy

Zrośnienie ust macicy może bydź współurodzone lub nabyte. —

Niekiedy zrośnienie to iest bezpośrednie, u innych stanowi go błona usta macicy zatykaiąca. — U kobiet nieciężarnych zrośnienie ust macicy daie powód do Spłów, takich iak zrośnienie

pochwy macieczney, a które wynikaią z zatrzymania krwi w czasie menstruacyi wysączoney. —

Zrośnienie ust macicy które powstaie w czasie ciąży, albo stwardnienie skirowate ich takie, że się z tey przyczyny p. bóle porodowe otworzyć nie pozwolą, robi poród niepodobnym a czasem pęknienie macicy. —

W obudwu tych przypadkach potrzebna iest pomoc chirurgiczna, zależąca na rozcięciu zrośnienia, lub zwężenia ust macicy. —

Spis Materyi.

Części III O chorobach sprawionych przez nienaturalne spojenie z sobą części, albo przez zwężenie różnych Kanałów i otworów naturalnych.

Stron.
O Zrośnieniu palców między sobą. — . — . 1.
O Stężeniu stawów Anchylosis. — . — . — 2.
O Zwężeniu i Zarośnieniu Nozdrzy. — . — 10
O przyrośnieniu Języka. — . — . — . — . — . 11.
O Zrośnieniu dziąseł z policzkami. — . — . — 13.
O Zrośnieniu i zwężeniu ust. — . — . — . — . 14.
O Zwężeniu Kanału pokarmowego. — . — . — 14.
O Zrośnięciu otworu stolcowego. — . — . — . — 22.
O Zwężeniu otworu stolcowego. — . — . — . — . 25.
O zwężeniu pochodzącem ze skurczenia się spazmodycznego Mu Sphincter Ani. — . 26.
O Zwężeniu samej kiszki odchodowej. — . — . 29.
O Zrośnieniu i nienormalnem zwężeniu przedpletka 33
O Zwężeniu Uretri. — . — . — . — . — . — 35.
Następstwa ze zwężenia Uretri. — . — . — . 44.
O Zrośnieniu Kanału urynowego. — . — . — 64.
O Zwężeniu pochwy macicznej. — . — . — . — 65.
O Zrośnieniu pochwy macicznej. — . — . — . 66.
O Zrośnieniu i zwężeniu ust macicy. — . — . 70.